

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЖЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕННИКАЎ БССР

№ 65 (1184)

Серада, 14 жніўня 1957 года

Цана 40 кап.

Кветкі... Яны занялі ўсю залонную залу Мінскага палаца профсаюзаў. Тут, у маленькіх скрынках і кішэцях, былі паказаны дыван, тэра, і чырвоныя вярціны ў шліхтах збаночках, і ружы. А іх на ўсіх пакоях разыходзіла тонкі водар. Але ці толькі ён прыцягвае сюды, на першую выставку кветак, сотні міліянаў? Зразумела, не! Бадай, мы не памыліся, калі скажам, што ўсё жыццё савецкага чалавека ў цеснай сувязі з кветкамі — з прыгажосцю, харэстам, юнацтвам. Кветкі — гэта і ўмешка дзіцяці, і каханне, і пачынальніца юбілейнай сямейнага жыцця, і ўрачэства роднага горада, і памяць аб загінуўшым салдату ў цяжкіх ваенных гадах...



— На выставцы ёсць чаму паувацца, — згаджаецца кветкавод-аматар Барвара Антонаўна Пышкіна, аглядаючы букеты астраў і вярцін.

Фото М. Кузьміна.

Выстаўка кветак, безумоўна, карыснае пачынанне. Яна садзейнічае развіццю гэтага свабоднага мастацтва, выхаванню добрай густы. І не выдкова праблемамі кветкаводства займаюцца валікі калектывы навуковых супрацоўнікаў батанічнага сада Акадэміі навук БССР, многія аматары — работнікі, хатнія гаспадыні, вучні, служачыя...

Батанічны сад прадставіў на выставку шмат экспанатаў — калі ста гатункаў глядыўсаў, столькіж вярцін, 50 гатункаў руж, флоксаў і іншых раслін. Шкаваць куткі хатніх

ку і дае шмат прыгожых кветак. Радзіма яго — Японія. Але ў нас, у Беларусі, ён адчувае сабе добра.

Тут-жа — вечназелены бераскет з Кітая, бягонія з Паўднёвай Амерыкі. Добра прыжыліся на беларускай глебе фінікаявая пальма з Аравіі і піларгонія з мыса Добрай Надзеі.

прыгажэйшымі. Над вывадзеным гэтага гатунку навуковым супрацоўнікам прыйшлося нямаля папрацаваць. На зіму ружы трэба пільна захаваць, а летам штодзённа сачыць і даглядаць іх. А вясне не менш прыгожа ружа «Слава міру». Такую назву далі ёй французскія кветкаводы, якія вывелі гэты гатункаў. Насенне ружы яны прыслалі батанічнаму саду Беларусі.

Побач з ружамі — глядыўсы. Многія з іх вырасілі саевенскія кветкаводы. Гэта «Бабуля Анюта», «Рым», «Воскія» і іншыя.

Прадставілі на выставку свае экспанаты тры акадэмічныя будаўніцтва сталецкі, парк культуры імя М. Горькага, трактарны завод, сталецкія вонітаў. Трактарбудульнікі прынеслі 95 гатункаў кветак і дэкаратыўныя расліны.

Прыняліся наведвальнікі выстаўкі калі куткі новых натуралістаў. Пяніеры вывелі многа флоксаў, вярцін, глядыўсаў. Юныя натуралісты аказалі таксама дапамогу насенню Новадзвёрскай МТС Мінскай вобласці і трасу гатункаў будаўніцтва № 3. Акрамя таго, яны раздалі школам стацкія дзве тысячы пакетаў кветкавага насення.

Асобны пакой адведзены аматарам-кветкаводам Мінска. Некаторыя з іх аддалі любімай справе больш дзевяці год. Да такіх адносіцца хатняя гаспадыня В. Пышкіна, А. Галавач, інжынер М. Рудкі, кандыдат

тэхнічных навук Е. Бельскі і многія іншыя.

Значных поспехаў дамогся Мікалай Іванавіч Рудкі. Ён вывелі каля 90 гатункаў глядыўсаў, а з дапамогай перакрываўнага апыльвання атрымаў новыя гатункі, якім даў назвы «Святлана», «Таясія», «Полька». Беларускі кветкавод падтрымлівае сувязі з кветкаводамі братаў Латвіі, Яны абменьваюцца насеннем.

— Ёсць у нас сувязі і з многімі краінамі свету, — расказавае П. Яўданска. — Толькі за апошні час батанічны сад Акадэміі навук атрымаў насенне з 35 краін — Італіі, Польшчы, Англіі, ШВА і іншых. Нашым заручэнным сябрам мы адправілі гатункі кветак, якія вывелі беларускія кветкаводы...

— Раскажыце вась пра гэтую ружу, — прасіць Яўданска пахмыла жэанчына.

— Ці можна атрымаць чаранкі гэтай расліны?

— Можна, — адказвае Яўданска і зразае галінку. — Толькі пасадзіце яе на кароткі час ў перамыты жвір, а потым — у зямлю...

Наведвальнікі зноў аглядаюць кветкі. А іх на выставцы няма: калі дзесяці тысяч гатункаў і відаў.

І ўнікае размова аб тым, як добра было-б, каб на кожнай вуліцы, на кожным двары было шмат кветак. Нажаль, гэтага яшчэ няма.

Больш кветак! Няхай квітнее навокал!

ЗДАБЫТКІ І ТРАДЫЦЫІ НАШАЙ ЛІТАРАТУРЫ

То возьме сонца новае суче, То радасць шырыю, То верную назвою... Куды магутны Вяль, Куды куде. Святло над горамі высокае ўстае, Нязгасна над усёй зямлёй ірадзе...

Кавалі чалавечага шчасця

Я. ГЕРЦОВІЧ

А. ЗАРЫЦКІ.

Уся наша неабдымная краіна з яе гарадамі і вёскамі, дэсамі і стэпамі, далінамі рэк і азёсамі ў бязводных пустынях — гэта вялікая кузня, дзе тысячы і тысячы маладоў куюць пачасе для ўсіх людзей працы. Далёка разлягаюцца зырка іскры, якія, нібы прамні гарачага сонца, дасягаюць самых, здавалася-б, глухих куткоў зямлі. У гэтай кузні змайстравана тая магутная аброя, з дапамогай якой салдаты рэвалюцый перамагі безагвардзейна і ітэрвентаў, пераадолеў гітлераўскія захопнікі, вызвалілі з фашыскай няволі многія народы. У гэтай кузні ствараюцца найлепшыя машыны для сацыялістычных заводаў і фабрык, для калгаснай вёскі, найтанчэйшыя прылады для навуковых лабараторыяў, для заваявання космосу.

І з кожным ударам молата змяняецца само аблічча зямлі. Наведайце былою Украіну Мінска, зазірніце ў некалі глухую наасеку вёску, разгарніце старонкі кнігі, што напісаны напярэдні або ў самы першыя валакія перамоў, які адбыўся ў нашай краіне на рубяжы дваццата і трыццаці гадоў. Параўнаўце дзень учарашні з днём сённяшнім, і вы ўбачыце плён свабоднай працы свабодных людзей.

Разгортваем наўдачу аповесць «Сонца пад шыльаю», якую беларускі пісьменнік Хвядос Шынклер закончыў у 1932 г. І вось чытаем пра тое, як на адзін з участкаў дарожнага будаўніцтва ўпершыню прывезлі экскаватар. Людзі глядзелі на гэтую машыну, як на нейкае не бачанае ніколі чуда:

— А каб на яе!
— Хай ты затаі!
— Во асілак! — загаманілі наўкола, на ўсе вочы глядзячы на нябачанага волата.

А чарпак ужо злосна ўдаўся ў пагарак.

— Так, так, так...
— Давай, давай!
— Яшчэ разік! — выгукам заахвоцвалі з натоўпу.
— Ну, і чарпаха!
— Добрая табе чарпаха! Гэта мамант нейкі! Гамнуў разам з чатыры і — платформа поўная...

— Чортава лапата! — з прысмічкаю, у зайдзрона-вясёлым захалпенні гучна праказаў нехта: — Ах ты, чортава лапата!

Чытаем апавяданне Яўгена Васілічка «Забыты венец», апублікаванае праз дзевяць гадоў пасля пачатку аповесці Хвядоса Шынклера. Герой апавядання — стары пудавы абходчык Сцяпан Харытонавіч ужо не стане дзіўніца з экскаватара. Свайму ўнуку, які лічыць, што маладому чалавечу пасля заканчэння школы і службы ў арміі часі зачынаць работу ў пудавой гаспадарцы транспарта, стары даводзіць:

— Ну і што-ж? Хіба яго веды будуць тут замяняць каму-небудзь? Тут-жа ў нас, братка, не абы што, а чыгунка, транспарт. А на транспарце нават у качагары і то не баруць без дзесяцігодкі. Бо — тэхніка!

Унуку здаецца, што дзед перабольшвае:

— Дык то на паравоз, — не сунімаў Валодзя. — Там сапраўды патрэбныя веды: — А тут... дзяў тут тэхніка! Малагок, гаечны ключ, ну там пара за-

пасных кастылёў, пара балтоў... яшчэ, здаецца, скрэбла для ачысткі рэз...

Сцяпан Харытонавіч не мог нават слухаць такога кашчунства:

«— Скрэбла, кажам? Пара запасных кастылёў? — яшчэ гучней, чым звычайна, прамовіў стары. — Так, лічылася некалі, што на чыгуначы ёсць прахуда для малапемных — пудавая гаспадарка. Але гэта было, ды было! Парасо. Ты прыехаў-бы сюды вясной, калі ў нас тут ішоў капітальны рамонт пуці, ды паглядзеў, якія «скрэблы» ў нашых пудавоў. І ўбачыў-бы ты тут і шалападобную машыну, і рэйкавы станок, і матарную драўніну. І не кажу ўжо пра перасоўную электрастанцыю, пра механічныя пудавыя калёчкі, які сам цэлым звенямі кладзе рэйкі на насып разам са шпаламі. А пра такую прыладу ты чуў — дэфектаскоп? Не чуў? А гэта такая штука, што калі ў цябе і ёсць, скажам, толькі тыя веды, што два на два — чатыры, дык ты і не падступішы да яе».

Літаратура наша засведчыла і карэныя змены ў адносінах людзей да працы. За самымі рэдкімі выключэннямі старая літаратура паказвала чалавечыя частэй за ўсё ў сферы чыста інтымных або бытавых дачыненняў да іншых людзей.

А колькі вобразаў пасіўных і забітых людзей працы, здольных толькі пракаліць свой лёс, стварыла старая літаратура! Гэтыя людзі даўжэй ад усведамлення, што іхні мазалёвыя рукі, якімі створаны ўсе багачы зямлі, варта пашані і захаплення, што перад іхняй сілай гэтых рук могуць адступіць усе варажыя сілы эксплуатацыі, цемрашальства. Англііскі пісьменнік Дж. Ліндсей зазначае, што прадстаўнікі крытычнага рэалізму «маглі ў лепшым выпадку праявіць толькі адмоўны адносіны да працы, наглядваючы, як капіталістычная індустрыялізацыя нявечыць, робіць дурнымі і эксплуатае людзей».

Зусім слушна гаворыць Дж. Ліндсей, што «сацыялістычны рэалізм канцэнтруе ўвагу ўжо на іншым — на дадатным баку вытворчай дзейнасці як сутнасці жыццёвага працэсу чалавечага... Праца павінна цалкам увайсці ў мастацтва, а не толькі служыць фонам для палітычных спрачак».

Наша савецкая літаратура, якая выступае пад сцягам сацыялістычнага рэалізму, ніколі не адрыла чалавеча ад яго практычнай жыццёвай справы, заўсёды бачыла сувязь паміж вытворчай дзейнасцю людзей і іх бытам, адпачынкам, духоўнымі запатрабаваннямі. Савецкі пісьменнік ведае, што таму-ж кавало, які воль у кожнай год куды ключы да пчасіцы, патрэбна бадзёрая песня, каб лгачы працавала, неабходна дапамога ў пазнанні самога сабе і сваіх магчымасцей, а гэта можа і павінна зрабіць мастацкая літаратура, прасякнутая самай перадавай і дзіямі свайго часу, натхнёная пафасам будаўніцтва камунізма, уважлівая да ўсіх змен у жыцці грамадства.

Вельмі часта беларускіх пісьменнікаў папракаюць за тое, што яны аддаюць перавагу вёсцы і недастаткова пішуць пра савецкі горад, пра рабочы клас рэспублікі. Слушнасьць гэтай прэтэнзіі зусім відавочная. Але-ж калі па-гаспадарску сабраць усё, што напісана пра наш рабочы клас, мы атрымаем не такую ўжо малую бібліятэку. Тут будуць вершы і песні Шкіны Гарнага пра жыццё і рэвалюцыйную барацьбу беларускіх рабочых. Побач стане раман Р. Мурашкі «Сын» — пра тое, як з асяроддзя вясковай беднаты

выраслі кадры пролетарыяў і як з гэтых людзей гартваліся сілы рэвалюцыі. Творы Кузьмы Чорнага, Міхаса Лынькова, Хвядоса Шынклера, прысвечаныя гераічным будням рабочага класа ў перыяд аднаўлення і рэканструкцыі народнай гаспадаркі, паказваюць першыя поспехі сацыялістычнай індустрыялізацыі нашай краіны. Пасля Айчынай вайны чытач атрымаў аповесці «Гартаванне» Аляксера Кулакоўскага, «Цялае дыханне» Макара Паслягоніна, «Зарыва над лесам» Веры Лютавой, зборнікі «Зялёны агні» і «Прызнанне» Яўгена Васілічка, яго-ж п'есу «Карацельскі гамбіт», апавяданне «Запавяты камень» і іншыя творы Івана Грамовіча на рабочую тэму, раман Ул. Карлава «За годам год». Гэта колькасны бок справы. Многа добрага можна сказаць і пра якасць гэтай літаратуры.

Мне здаецца, што ў зачатку ў нас ёсць мастацкі лётасі рабочага класа, гісторыя няўхільнага росту гарадоў рэспублікі за сорок год Савецкай улады.

Якуб Колас, безумоўна, ішоў ад праўды жыцця, калі паказаў зынтажанасць і ўсілякія жамічныя прыгоды героя «Новай зямлі» Антоса, які трапіў у Вільню. Антос мог адчуваць сабе ў капіталістычным горадзе толькі як чужы, старонні чалавек. Патрэбны былі вялікія змены ў свядомасці людзей пад уплывам сацыялістычных пераўтварэнняў, каб селянін убачыў у горадзе два гарады. Спрадвечны хлебоброў Максіма з аднаўленага апавядання Кузьмы Чорнага, якое апублікавана ў 1925 г. у першым зборніку пісьменніка, аднойчы выпадкова быў вымушаны занаваць у горадзе, куды ён прыхаў ў здавы падатак. Максіма трапіў у адрывае двор. Быў з ім і аднаўсковец Тодар. Або-да яны ў тую ноч адчуалі сябе яшчэ горш, чым коласальнік Антос у Вільні. У аднаго з нацлжэнцаў нейкія валатугі ўкраі калі з-пад паветкі, да другога нехта залез у кішэню. Вось вам адзін горад. Але Максіма і яго таварыш Тодар пад канец тае начы перабраюцца ў Дом селяніна, і тут іх сустракаюць як дарагіх гасцей, запрашаюць на лекцыю, даюць кніжку з каштоўнымі парадамі хлебоброў.

«Максіма паглядзеў на кнігі, потым на «гарадскую» электрычнасць у сябе над галавою. І нешта радаснае затрапалася забілася ў ім. І недзе ў глыбіні, на граніцы пачуцця і думкі, з'явілася ў ім нешта такое:

«У адным горадзе два гарады. Не знаў я, дзе шукаць свайго горада...»

А апавяданні Кузьмы Чорнага «Жалезны крык», «Срэбра жніцця», «Захар Зынка», «Снежны» Унутраны пафас усіх гэтых твораў леш за ўсё перадаюць поўную глыбокага сэнсу сілы самога пісьменніка аб дружбе прадстаўнікоў горада і вёскі: «Працягнуў каменны горад жалезную ружу нізенькім дзясцім хаткам пры дароце. Сіснула жалезная рука саломенную руку. І вырастае ў прыдарожных хатах жалезная страха.

Пачынаюць вычыць жалезным званом прыдарожныя хаты.

І ад звану смяюцца людзі...»

Ды хіба адны толькі хаты змяняюць выгляд? Сяляне, якія знімаюць з платформаў наўткае дынама для электрыфікацыі шасці вёсак («Жалезны крык»), людзі, якім з горада прывезлі першы трактар, ужо не стануць жыць па-раўняшаму. Набудзе новы сэнс і іх праца на палях, і іх спрадвечная любоў да зямлі, і іх стаўленне да суадносін асабістага і грамадскага.

(Працяг на 2-й стар.)



— А гэта кветка для поўднёвага айна, — гаворыць наведвальнікам выстаўкі супрацоўніца батанічнага сада Акадэміі навук Вераніка Бібікава (крайняя злева).

раслін поўначнага і поўднёвага вонкаў. Навуковы супрацоўнік сада Праскоя Ігнаціна Яўданска паказвае на пшчыназалежную расліну з тоўстымі, вузенькімі лістамі.

У залоннай зале на спецыяльных столах — шматлікія букеты. Прыцягваюць увагу чайна-гібрыйныя ружы індыйскага паходжання. Кончыкі белых палёстаў афарбаваны ў белыя і жоўтыя колер, ад яго яны здаюцца яшчэ больш

Памяць народнага паэта

Мінская абласная бібліятэка імя Пушкіна наладзіла выставку прысвечаную першай гадавіце з дня смерці народнага паэта БССР Якуба Коласа. Выстаўлены трылогія «На ростанях», пазымы «Новая зямля» і «Сымон-музыка», аповесць «Дрытва», «Ізбраныя произведения» на рускай мове ў двух тамах, а таксама літаратурна-навуковыя работы: «Прылогія Я. Коласа «На ростанях» Ю. Пшыркова, «Я. Колас «Я. Мазалькова», «Проза Я. Коласа» А. Семіяновіч і інш.

На фабрыцы імя Куйбышова і скурзаводзе «Вольшчына» работнікі бібліятэкі правядуць літаратурныя агляды і чытанне твораў Якуба Коласа.

„Сталіца нашай рэспублікі“

На такую тэму ў Палацы культуры профсаюзаў горада Мінска адбыўся вечар працоўных. Тут сабраліся служачыя, рабочыя, інтэлігенцыя горада. Аб заснаванні Мінска і яго мінулым расказаў дырэктар Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР І. Краўчанка. Найбольшую цікавасць выклікала выступленне галоўнага архітэктара горада Д. Мацкевіча.

Смалаячкова, Захарова і іншыя. Усё гэта прозішчы выдатных дзеячоў, герояў грамадзянскай і Айчынай войнаў.

Стары мінчанін-геніянер С. Макаравіч расказаў аб недалёкім мінулым горада, аб жыцці рабочага класа да рэвалюцыі.

П. Панчанка падзяліўся ўражаннямі да паездкі вакол Еўропы, у час якой яму давялося наведаць многія гарады капіталістычных дзяржаў.

Затым П. Панчанка, П. Прыходзька, Р. Няхай, С. Грахоўскі і С. Шушкевіч прачыталі новыя вершы, прысвечаныя Мінску.

Свята міру і дружбы

Шосты Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў закончыўся

У мінулыя дзень дзёны адбылося ўрачыстае закрыццё VI Сусветнага фестывальнага моладзі і студэнтаў у Маскве. Перад гэтым два тыдні ў сталіцы нашай Радзімы на эстрадах шматлікіх паркуў, у тэатрах і клубах паказвалі сваё майстэрства маладыя прадстаўнікі мастацтва з усіх канцоў зямнога шара. Гэтыя выступленні прасякнуты імкненнем да міру ва ўсім свеце, да дружбы паміж народамі. Мы павіталі на некаторых з канцэртаў апошніх дзён.

Напрыхтвала польская дэлегацыя да ўрачыстага канцэрта, які адбыўся ў зале імя Чайкоўскага. Танцавальны ансамбль профсаюза чыгуначнікаў выканаў польскія народныя танцы. Выпускнік вышэйшай музычнай школы ў Варшаве півніст Ежы Мархавінскі сыграў некалькі п'ес Карала Шыманскага. Вядомы артыст Бернард Ландыш спяваў оперныя арыі. Асабліва шпіла быў сустрыты калектыву сатырычнага студэнцкага тэатра «Бім-Бом», які паказаў урыўкі з трох сваіх праграм. Ансамбль «Шлэнск» выканаў песні і спецыяльна падрыхтаваны да фестывальнага ўвядзення, жшчэрадалася «Кравакія».

З цікавасцю паслухалі прысутныя песні на слоў Руберта Бэрыса «Вечер дзьме ва ўсіх напрамках» і «Пры ўсім пры тым» у выкананні саліста Роберта Бранда. Канцэрт зачынуўся песняй «Маладзёжная» кампазітара Дунаеўскага з кінофільма «Волга-Волга», якую хор спяваў разам з усімі прысутнымі ў зале.

У тэатры імя Вахтангава егіпеццы паказалі сваё таленавітае самабытнае мастацтва. — Егіпет рад унесці свой уклад у правядзенне аднаго з вечароў фестывальна, — сказаў у сваёй уступнай прамове дырэктар вярхоўнага савета па справах моладзі Егіпта доктар Алам Махамед Абдэль Хале. І калі Егіпет не дасягнуў яшчэ такіх вышын, якіх дасягнулі іншыя краіны, дык наша радасць і наша падзяка двойчы большыя таму, што вы прыйшлі паслухаць нас.

Народны аркестр «Рэч» пад кіраўніцтвам Пупорка Гейзы выканаў два народныя танцы — «Вербункош» і «Чардаш». Колькі агню, тэмпераменту ў іх музыкантаў!

Хор Камуністычнага саюза моладзі Будалёва выканаў народную песню «Рыбакі», шлагасную песню і некалькі славацкіх народных песень.

На фестывалі выступалі французскія самадзейныя хор рабочага спартыўнага таварыства «Сябры прыроды». Ён склаўся з 56 чалавек — маладых рабочых розных прафесій і ўзрастаў. У рэпертуары хору песні на рускай мове: «Песня пра таварышаў», «Баюшкі-баю», песні, якія спявае Іў Мантан: «Калі салдат ідзе на вайну» і «Вандруючы шчырк».

Калі трох гадзін чыгуўка нацыянальнага канцэрт Вялікабрытаніі ў Доме культуры эгипецкага Інстытута. Канцэрт адкрыла група «Лонданскія фестывальныя спевачы», якая стварылася ў 1951 годзе і прыйшла ўдзельнічаць у Берлінскім фестывалі. У групу ўваходзяць індыйскія, шатландскія, ірландскія і англійскія.

Надоўга запамінацца выступленне моладзі Дэмакратычнай Рэспублікі Германіі. Тэатр Савецкай Арміі. Спявае хор. Са сцены даносіцца слоў: «Нахай усё чалавечтва ведае: самае галоўнае — гэта мір ва ўсім свеце». Гледчым бачыць блакітны зямны шар, які круціцца, апаўсаны стужкай. На стужцы на многіх мовах напісана слова «Мір!». Гэта-ж слова на многіх мовах паўтараецца ў рэфрэнце песні. «Вясня ў Турнінці», «Уборка ўраджаю ў каператыве» — так

назваюцца яркія харэграфічныя сцэны, пастаўленыя лаўратам прэміі народнай творчасці Рэмары Летаў-Шульц.

У праграме канцэрта знайшлі адрэсаванне рашучасць моладзі ГДР змагацца супраць пачатку новай вайны. У спецыяльна падрыхтаваным «Маці свецкай» (пастаўка лаўраты прэміі народнай творчасці Ген Гаўз, музыка тьворчасці Фіндзізена) паказаны жанчыны розных нацыянальнасцей, для якіх шчасце дзядзеч, іх будучыня даражэй за ўсё.

Урачыстае закрыццё фестывальнага моладзі і студэнтаў у Маскве адбылося ўрачыста ў Палацы культуры Маскоўскага хімічнага завода.

На фестывалі выступалі хору БССР і хору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Была выканана залушчывая песня самадзейнага кампазітара П. Шыдаўскага «Прыгніганне Маскве». Пранікнёна, шыра гучалі словы:

Што я з Беларусі прынес. Цёпла былі сустрыты песня Сакалоўскага «Нёман» і беларуская народная песня «На гары камары», якія выканаў хор мінскіх студэнтаў, калгасная полька ў выкананні танцавальна-калектыву Беларускага народнага хору, іспанскі танец

хору БССР і хору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Была выканана залушчывая песня самадзейнага кампазітара П. Шыдаўскага «Прыгніганне Маскве». Пранікнёна, шыра гучалі словы:

Што я з Беларусі прынес. Цёпла былі сустрыты песня Сакалоўскага «Нёман» і беларуская народная песня «На гары камары», якія выканаў хор мінскіх студэнтаў, калгасная полька ў выкананні танцавальна-калектыву Беларускага народнага хору, іспанскі танец

хору БССР і хору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Была выканана залушчывая песня самадзейнага кампазітара П. Шыдаўскага «Прыгніганне Маскве». Пранікнёна, шыра гучалі словы:

Што я з Беларусі прынес. Цёпла былі сустрыты песня Сакалоўскага «Нёман» і беларуская народная песня «На гары камары», якія выканаў хор мінскіх студэнтаў, калгасная полька ў выкананні танцавальна-калектыву Беларускага народнага хору, іспанскі танец

Кавалі чалавечага шчасця

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Рыгор Мурашка сваім раманам «Сын» і Кузьма Чорны сваімі першымі апавяданнямі пра рабочыя нашай рэспублікі ўнеслі ў літаратуру несканчаны і пакуль не выданыя творы. У гэтых творах і ў іншых творах таго ж часу ўсплылі адлюстраваныя ў літаратуры. Міхась Лынькоў і Хвядос Шынклер пайшлі далей Кузьмы Чорнага, зрабілі аб'ектам адлюстравання самую працу рабочых, іх штодзёны быт. У творах гэтых пісьмемнікаў першым была пастаўлена праблема ўзаемаўзвядзення і вяртання адносна адно аднаго ў гэтых гэтах п'есах і апавяданнях. У гэтых творах і ў іншых творах таго ж часу ўсплылі адлюстраваныя ў літаратуры. Міхась Лынькоў і Хвядос Шынклер пайшлі далей Кузьмы Чорнага, зрабілі аб'ектам адлюстравання самую працу рабочых, іх штодзёны быт. У творах гэтых пісьмемнікаў першым была пастаўлена праблема ўзаемаўзвядзення і вяртання адносна адно аднаго ў гэтых гэтах п'есах і апавяданнях.

Можна было, вядома, напісаць многа больш і напісаць, лепш пра рабочы клас рэспублікі. Але баспрэправа адно: цяпер ужо, напярэдадні 40-годдзя Савецкай улады, ніхто больш не адважыцца гаварыць аб сялянскай абмежаванасці нашай беларускай літаратуры, бо для гэтага няма ніякіх падстаў. Мастацкі дэталізм творчых будыў савецкай літаратуры горада папярэдняга ўсё вышэй старонкамі.

Пасля вайны аднаму з герояў апавесці Аляксандра Кулакоўскага, вясковым хлапчуку Васілю Патрончыку, раніцае дзясніцца якая прайшоў у заходнебеларускай вёсцы часовай беларускай акупацыі, здавалася, што лепшай прылады, чым той шрубстак, што стаіць у кузні яго суседа Сымона, і прыладу не было. Прайшлі лічаны гадзіны, і Васіль стаў адным з будаўнікоў Мінскага трактарнага завода і навучыўся працаваць на такіх станках, пра якія раней і ў сні не мог сяміцца.

Сам каваль Сымон некалі лічыў, што чалавек, які стаіць з молатам, — адзіны майстар, варты пашаны, і вост ён не забываў убацьку ў сваёй вёсцы трактары і камбайны, складаныя малатарні і ільнотрабавікі, убацьку разумную, складаную тэхніку, якую не змайструе з дапамогай аднаго толькі молата, хоць у іх і самыя дужыя рукі. Гэта прымусіла сваю дапамогу малым калгасам — сацыялістычным горадам, зрабілі такіх-ж рабочых, які Васіль Патрончык, якому ён ішоў так і даўна вучыў у сваёй кузні. Адшпур у набыт і ніколі не вернецца пракляты час, калі нейкі напак і паднапак мог паклапаці масцерава чалавеча ў сваё майстэрства і загадаў яму склаціцца разарваным сабакі лапцут. У калгасе для Сымона знайшліся больш пачэсныя і патрэбныя справы.

Адлюстравала наша літаратура і многія іншыя прыкметы часу, многія іншыя здабыткі творчай працы савецкіх людзей. Якая гэта была калісьці трагедыя для аб'яднанага селяніна, калі нястача і голад змушала яго кінуць гаспадарку, саму, растацца з прызвычальным бытам і ісці ў далёкі і незразумелы горад працаваць сваю сілу фабрыканту, заводчыку? Многа матэрыялу для роздуму дае чытачу параўнанне старонак рамана «Сын» Р. Мурашкі, дзе апісваецца, як гаротная бабунька Агата выпраўляла свайго сына Ігнася на заробкі, са старонкамі «Зарыва над лесам» Веры Лютавой і «Цеплага дыхання» Макара Паслядовіча, дзе расказваецца пра людзей, што на заклік ўдзельнікаў сэрца ідуць у горад будаваць новыя заводы і фабрыкі, авалодваюць прафесіямі, пра якія іх бацькі і не чулі.

Сама праца людзей ва ўмовах сацыялізма набыла іншы сэнс. Чалавек перастаў мысліць маштабамі свайго рабочага месца. Ён кіруецца інтарэсамі краіны, народа, а інтарэсамі гэтага патрабуюць, каб давераны табе станок з кожным днём да-

ваў усё больш прадукцыі і каб у працы тваёй разам з рукамі ўдзельнічала і галава.

Праблема суадносін фізічнай сілы і інтэлекту вельмі цікавая маладога рабочага Сямёна Біроўка з апавесці Макара Паслядовіча «Цеплае дыхання». Юнак лічыць сябе ў многім разам з дужэйшым за свайго таварыша Саламаку, а зраўняцца з ім у працы не можа да таго часу, пакуль і сам не пачынае варушыць магамі. Ужо ў гэтым ёсць зачаткі ліквідацыі адноснага паміж працай фізічнай і працай разумовай.

А паглядзіце далей: яшчэ на даўна многа імкнуцца, каб іх дзеці пасля заканчэння сярэдняй школы ні ў якім разе не трапілі на «чорную працу». Лепш, маўляў, стаць за стойкай бубета, чым за станком на фабрыцы, перапісваць канцелярскія паперкі, чым кіраваць машынай. Так было ўчора. Сёння-ж Марына Платнёва з «Цеплага дыхання» не хоча сядзець у прыёмнай начальніка будаўніцтва. Яна прагне працы стваральнай, вартай сапраўднага чалавеча. З ёй пераклікаецца такая-ж патрыетка Саша Старудубіна з апавесці Веры Лютавой «Зарыва над лесам». Ці-ж гэта не выдатная прыкмета часу!

Такія рабочыя не стануць разлічваць на адну толькі фізічную сілу. Кожны з іх можа паўтарыць тое, што сказаў аб сабе фразеологічкі Ісак Шараўна з «Энергіі» Федара Гладкова: «Для мяне няма вышэйшай асалоды, як усведамленне, што гэта створаная мною рэч — не проста метал, механічна апрацаваны фрэзамі, а частка май душы — мая любоў, мае пошукі, бяссонныя ночы». Ці не такіх-ж думкі акрыляюць і лепшых прадстаўнікоў рабочага класа Савецкай Беларусі? Недарма-ж Марына Платнёва з апавесці «Зарыва над лесам» кожны раз, займаючы сваё месца за станком, адчувае радаснае каханне: «Што яна робіць сягоння? Што пазнае? Якая тайна раздзі і металу адрыецца ёй?» Недарма стары майстар Максім Данілавіч Бірук перш за ўсё адзначае кемлівасць Марыны Платнёвай і яе таварышчы:

«Восьмем, да прыкладу, нашага расточніка Клінова, або Платнёву. Яны-ж з першага для нормы даюць. Брак у іх ёсць? Няма і не было. Слова ім скажам — яны на лату цябе разумеюць, паўтарачы не трэба. І... такіх многа ў нас, у любімым аддзяленні ёсць... Адказваем мы не толькі за выкананне плана, але і за тое, якіх людзей вырашым. Перадаць ім вопыт, навучыць іх прафесіі — гэта яшчэ не ўсё. Трэба ім паказаць, які навінен стаяцца да працы будаўнічымі камунізмам».

Краіна наша сапраўды можа ганарыцца, што за сорак год Савецкай улады яна вырабіла многімільянную армію актыўных будаўнікоў камунізма, для якіх праца стала не толькі крыніцай асабістага добрабыту, але найпершай патрэбай душы. Характэрная рыса нашага рабочага — яснае разуменне грамадска пераўтваральнага значэння працы. Перадачы савецкі рабочы бацьчы ў сваёй працы не толькі аснову ўласнага добрабыту, але выток грамадскага прагрэсу. Імяна таму яму чужы індывідуалізм, ён не хавае ад людзей «скаратаў майстэрства». Або перадачы вынаш — характэрная з'ява сацыялістычнага грамадства, дзе вытворчыя адносіны грунтуюцца на ўзаемападтрымцы і ўзаемадапамозе дзеля шчасця ўсіх і кожнага.

Індывідуалізм-жа ў гэтых умовах заўсёды вядзе да паражэння.

Такі менавіта матыў праходзіць праз усю п'есу «Каралеўскі гамбіт» Яўгена Васіленкі. Уладкоўваючы сваё пасляваеннае жыццё, герой гэтай п'есы Максім Неваломскі выбірае пачатак, які шахматысты называюць «каралеўскі гамбіт». Гэта значыць, меркаваў ён, ахвяраваць нечым, каб атрымаць рашучую атаку для наступлення і перамогі. Але думаў чалавек толькі пра сябе і сваю асабістую славу. Яму хацелася вылучыцца, прымуціць усё загаравець пра яго шаноўную персону. І вост Максім адні, без дапамогі і кансультацыі спецыялістаў, без апыру на перадавыя чыгуначнікаў, захацеў прыдумаць мудрую прыладу, якая аўтаматычна папярэджвала-б аварыі на транспарце.

Максім так расказаў потым аб сваёй дэсацігодняй вынаходніцкай пошукач: «Я ні з кім не хацеў дзеляцца — ні цяжкасцямі, ні радасцямі перамогі. Мне прыйшлося абмежаваць сябе самым «неабходным». Я адмовіў сябе ў такой раскошы, як театр, адрака ад белетрыстыкі... Так, я адмовіў сябе ва ўсім і... нават у каханні. Я забараніў сябе ўлюбляцца, любіць».

Усім законамерна, што пры такіх тэндэнцыях чалавек, калі ўжываць тую-ж шахматную тэрміналогію, «страціў у жорсткі прайтгоў». Пакуль ён у глыбокай канспірацыі зававаў славу для сябе, група уральскіх інжынераў сканструявала прыладу, аб якой марыў наш індывідуаліст-лётчыннік.

Ліквідаваўшы сваю колішнюю сялянскую абмежаванасць і стварыўшы німаля кніг аб рабочым класе рэспублікі, беларуская савецкая літаратура тым самым паднялася на новую, вышэйшую ступень. А з вышкі, як вядома, заўсёды адкрываецца больш шырокае далагляда, лепш відаць і дасягненні і недахопы. Відаць, у прыватнасці, і тое, што многія і многія правы новага жыцця рабочага класа ішчы не адлюстраваны нашай літаратурай з усёй паўнатой і ідэяна-мастацкай дасканаласцю.

Мы чыталі ў творах М. Паслядовіча, А. Кулакоўскага, І. Гравоміча, У. Карпава, В. Лютавой, У. Дадзімава, Я. Васіленкі, як народ у першыя пасляваенныя гадзіны будоваў новыя заводы і фабрыкі, узяўшы з руін свае гарады. Час ужо старыя цікавыя кнігі пра тое, кім сталі ў нашы дні знаёмыя чытачу літаратурныя героі Сымон Біроўка і Васіль Патрончык, чаго яны дасягнулі, што іх хвалюе сёння. Напярэдадні ў іх цяпер і значна больш высокі культурна-тэхнічны ўзровень і лепшае разуменне свайго патрыятычнага абавязку, чым тады, калі маладыя героі М. Паслядовіча ніяк не маглі без дапамогі адукаванага інжынера высветліць, што азначае слова «ансамбль».

А як адчуваюць сябе тысячы рабочых-новасялоў, якія жывуць цяпер у новых дамах, узведзеных гераічнай арміяй будаўнікоў Мінска і Гомеля, Віцебска і Брэста? Што новага адбылося ў жыцці існае і дзятучае, якія пасля заканчэння сярэдняй школы папярэдняй рады рабочага класа? Якімі поспехамі сустракаюць 40-годдзе Валікага Кастрычніка нашыя землякі — маладыя рабочыя Беларусі, якія асвойваюць паліныя землі Казахстана, Алтая, Урала?

Мільёны савецкіх людзей, якія куюць сваё шчасце, хоць і каб пісьмемнікамі, кі сапраўдныя запялялы, ішлі ўпералі і гарачым, бадзёрым словам натхнілі будаўнікоў камунізма ў іх гераічных намаганнях.

Прэм'ера «Дзмітрый Стаянаў»

Магілёўскі драматычны тэатр паказаў мінскому глядачу прэм'еру «Дзмітрый Стаянаў» Б. Левантоўскага. Спектакль паставіў рэжысёр А. Раеўскі.

У спектаклі заняты артысты Е. Дзмітрый, А. Губскі, А. Рудкоў, Ю. Гальперын, В. Кабатніца, Е. Сакурава, Е. Кур'явіч і іншыя.

Сустрэча з героямі кнігі

Цікава прайшло абмеркаванне кнігі В. Ліўчэнава «Партызанскі край» ў Барыскай гарадской бібліятэцы імя Гогаля.

Чытачы сустралялі з многімі героямі гэтага твора. Былы камісар партызанскай брыгады Д. Лышкін, камандзір атрада разведчыкаў С. Пешкаў, член палноўнага райкома партыі Г. Акуліч, а таксама Т. Савасева, Е. Чарнецкая, А. Вярбіцкая і іншыя былыя партызанскія брыгады, якой камандаваў Герой Савецкага Саюза В. Ліўчэнаў, расказалі чытачам аб подзвігах народных месцінаў.

Э. ГАЛІМСКАЯ.

3 канцэртамі — у калгасы

Пры Свірскай раённай Доме культуры добра арганізавана мастацкая самадзейнасць. Тут працуюць гуржкі драматычныя, танцавальныя, харавыя, мастацкага чытання. Не так даўно створаны музычны гурток. Сярод удзельнікаў самадзейнасці — служачыя канторы сувязі Н. Палонская, работніца масларона З. Батура, медысэстра М. Сіняк і іншыя.

Калектыву мастацкай самадзейнасці часта выязджае ў канцэрты ў калгасы раёна. Толькі за апошні месяц было дзевяць сем вострадных канцэртаў. Яны адбыліся ў калгасках імя Леніна, «Першае мая», на картоннай фабрыцы «Альхоўка», на Балькоўскім спіртзаводзе. Недаўна калектыву выступілі ў Свірскай МТС.

На экране — папулярныя фільмы

Да 40-годдзя Савецкай улады мінскі кінотэатр «Цэнтральны» праводзіць тэматычны паказ папулярных мастацкіх фільмаў.

Ужо паказаны фільмы «Дэпутат Балтыкі», «Трывожная малодасць», «Педагагічная паэма», «Чужая радзіна», «Валікая сям'я».

15 і 16 жніўня будуць дэманстраваныя кінофільмы «Комсомольск» і «Яны спусціліся ў гору».

Тэматычны паказ кінофільмаў выклікае вялікую цікавасць у працоўных Мінска.



У сельгаспраці імя Сталіна Мядзельскага раёна Малдзельскай вобласці пачаў працаваць міжкласны радыёвузел TV-600. Ён абслугоўвае дзям калгаснікаў, фермы, чыравыя куткі, клубы, хаты-чытальні чатырох калгасоў. На здымку: у новым міжкласным радыёвузеле (алева направа) радыётэхнік П. С. Валікі і дзяржур К. Е. Шаляна вядуць перадачу.

Навіны культурнага жыцця

Па старонках газет

БОЛЬШ ЖЫВОЙ І РАЗУМНАЙ ІНІЦЫЯТЫВЫ

3 1 верасня па 1 дзятвада г. г. у рэспубліцы пачынаецца агляд работ культурна-асветных устаноў, прысвечаных саракагоддзю Валікага Кастрычніцкага сацыялістычнай рэвалюцыі. Гыхтуючыся да агляду, многія клубы, дамы культуры, хаты-чытальні, бібліятэкі ўсё шырэй разгортваюць сваю агітацыйную і культурна-масавую работу сярод насельніцтва.

Дубровенская раённая газета «За сацыялістычнае будаўніцтва» пад рубрыкай «Да агляду культурна-асветных устаноў» расказвае аб рабоце клубу спайго раёна. Пры Малабыхаўскім сельскім клубе працуе агітацыйна-адукацыйная група агітатараў і аматараў самадзейнага мастацтва — танцораў, спевакоў, майстроў мастацкага слова.

Агітатараў выязджае на палі і жылбеладарыя фермы калгасаў імя Свєрдлова, імя Кірава, «Шлях да камунізма», у саўгас «Першае мая». Перад выездам агітатараў старанна падбіраюць матэрыял, лічыць і факты з жыцця калгасоў, а затым у час канцэртаў у траўных частках і байках высьмейваюць гультаяў, крытыкуюць недахопы ў рабоце асобных калгасных кіраўнікоў. За апошні чатыры месяцы брыгада дала 15 канцэртаў. Быў прачытаны шэраг дакладаў, паказаны п'есы «Прымакі», «Мараль Наталлі Зотавой», «Гора чубатае», «На даным этапе», «Дробякі жыцця», шмат інтэрмедый, народных танцаў і інш.

Добра наладжана работа самага маладога ў раёне Кіубаўскага калектыву мастацкай самадзейнасці. Вялікую ініцыятыву і старанне праявіў тэт за гадзіна клуб Вініады Пасуднеўскага. За кароткі час калектыв ужо шэраў разоў выступіў з канцэртамі перад членамі сельгаспраці «Сорак год Кастрычніка». У праграме канцэртаў — аглядацкія п'есы, інтэрмедый, частушкі, песні.

НОВАЕ У ПАСЕЛКУ МАЗАЛАВА

Віцебская раённая газета «Калгасная трыбуна» на прыкладзе паселка Мазалава — звычайнага населенага пункта раёна — паказвае, як выраста і змянялася за апошні сорак год беларуская вёска.

Калгаснік Сямён Навумаў на старон-

ках газеты ўспамінае аб цяжкай працы сялян на памешчыка, аб іх п'янін, як ноч, жэцці. Голад, холад, хваробы не выходзілі з селянскіх хат. На ўсё валадуць была толькі адна пачатковая школа, у якой вучылася якая дзятка вучняў — сыноў кулакоў, багачоў.

Зусім іншы пасялак Мазалава цяпер. Шчасліва і радасна жывуць тут савецкія людзі. Усе дамы электрыфікаваны. Ёсць радыё. Электрычнасць і радыё прасведзены ў большасць наваколных вёсак мясцовага калгаса «Прымакі». У мялым пасялкі маёнтку сёння размяшчаецца сярэдняя школа. У ёй навукавая каля 250 дзяткі. У пасялку ёсць сваё пошта, тэлефонная станцыя, сельская бальніца, амбулаторыя, аштка.

Раней адзінай настольнай кнігай была тэт біблія. Цяпер у пасялку працуе грамадская бібліятэка. У ёй налічваецца звыш двух з паловамі тысяч тэмат кніг налічаны, мастацкай і сельскагаспадарчай літаратуры. 200 чалавек з'яўляюцца чытачамі бібліятэкі.

Пасля работы людзі адпачываюць у сваім прасторым клубе. Тут праз дзень дэманструюцца кінокарціны, нарадка выступаюць самадзейныя артысты, праводзяцца лекцыі, даклады, гутаркі.

ЮНЫЯ ДЛЯ ЮНЫХ

У Старадарожскай дзяткай бібліятэцы 830 юных чытачоў. Работнікі бібліятэкі Раўтовіч і Меньшыкава арганізуюць для іх канферэнцыі па працэнтных кнігах, дзяткай раішнікі, літаратурныя вострыя. У правядзенні ўсёй гэтай работы бібліятэка, ішча раённая газета «За Савецкую Радзіму», актыўна дапамагаюць юныя чытачы. Яны прыгожа аформілі літаратурную выставку «Нашай Радзіме сорак год», стэнд, прысвечаны жыццю і дзейнасці В. І. Леніна, плакат «Этых дзён не змоўне слава». Зараз юныя актыўнасці бібліятэкі заняты афармленнем альбома, прысвечанага саракагоддзю Валікага Кастрычніка.

Удзел юных чытачоў у гэтых мерапрыемствах бібліятэкі — карысная справа. Дзяткам тут прышчэпаецца любоў да грамадскай працы, яшчэ шырэй ставіцца іх кругагляд.

Раённая дзятка бібліятэка не забывае і пра юных сельскіх чытачоў. Для іх яна арганізуе бібліятэчкі-перасоўкі.

СВЕТАВАЯ ГАЗЕТА

У пасялку Гараны Полацкага раёна два-тры разы на тыдзень дэманструюцца кінофільмы. Бібліятэкар тав. Казырына, загадчык хаты-чытальні тав. Жаўніцова і кіномеханік тав. Грудская рашылі выкарыстаць гэты для выпуску светавой газеты.

З дапамогай калгаснага актыву, паведамляе полацкая гарадская газета «Сцяг камунізма», яны ўжо выпусцілі дзясці нумароў. Звычайна светавая газета дэманструецца перад пачаткам кіносеанса. Тэматыка не рознастайная. Часта глядачам паказваюцца перадавыя калгаснікі. А дзін з нумароў газеты быў прысвечаны лепшым дзяркам калгаса «Парыжская комуна» тт. Майскай, Барысевич і Багданавой. Газета востра крытыкуе гультаяў, парушальнікаў грамадскага парадку, недбайных кіраўнікоў калгаса, змяічае на іх траншныя карыкатуры. Крытыка светавой газеты вельмі дзейная.

Фотэ Л. Лукашоа.

Аб справах набалелых

Беларуская кінамастацтва заклікана як мага больш поўна і пераканальна адлюстравана жыццё рэспублікі, барацьбу беларускага народа за ажыццэўленне рашэнняў XX з'езду КПСС. Плана новай п'ягоды прадувадзена наладзіць у Беларусі штогадовы выпуск на экраны да п'яці — шасці поўнаметражных мастацкіх фільмаў.

Калектыв нашай кіностудыі імкнецца вырашаць гэтыя задачы. Калі раней можна было толькі зрадку сустрэцца на экране карціну з маркай «Беларусьфільм», дык цяпер яны пачалі паўляцца часцей. У гэтым годзе дэманстравалі ўжо два беларускія фільмы — «Палеская легенда» і «Міколка-паравоз». Ёсць назада ўбачыць ішча кінакамедыю «Нашы суседзі». Здымаюцца і запускаюцца ў вытворчасць новыя поўнаметражныя фільмы: «Нястачка» па сцэнарыю А. Макасіна, «Чырвоны лісце» А. Кулашоа і А. Куцара. Вядуцца падрыхтоўчыя работы на стварэнне іншых кінокарцін, што выйдзю ў свет у будучым годзе. Асновай для іх пастаўляюць сцэнарыі «Строга жальчана» М. Біліцэнава, «На рогастах» М. Лужаніна і А. Званка і іншыя.

Але выпуск трох кінокарцін у год не задавальнае глядачоў. Многія папракуюць студыю за малую колькасць, а яшчэ больш за нікі ідэяна-мастацкі ўзровень кінокарцін. І папракуюць слухна. Сапраўды, у п'яці вышпучаных за апошні год гадзі беларускіх фільмаў большасць сувава крытыкавалася. Толькі фільм «Міколка-паравоз» ацанены як удала студыі. Мы не чыіым фільм «Міколка-паравоз» кінамаграфічным узорам. Ён не пастаўлены значных недахопаў. Але гэты тэт цікавы, карысны і свецчыць аб некаторым росце калектыву студыі. У будучым трэба вышпучыць карціны, якія па сваёй ідэяна-мастацкай якасцях значна пераўзыходзілі-б названыя фільмы. Што для гэтага патрэбна? Многае.

Стварэнне кінофільмаў немагчыма без складанай тэхнікі, апаратуры, адпаведных памішчыкаў. Беларускія кінамаграфісты ўсё часцей скрадацца на цяжкія ўмовы, у якіх ім валадуцца працаваць. Выклікана гэта адсутнасцю

прыгоднага памішчыка — вытворчых цехаў, лабараторыі, здымачных павільёнаў. Сёння, як і 12 год назад, кіностудыя размяшчаецца ў будынку, вельмі няўдачна для складаных працэсу кінэмавытворчасці. Нама нізка ўпэўненасці, што становіцца зменіцца ў бліжэйшыя гадзі. Даўно ўжо ідуць размовы аб будаўніцтве ў Мінску кіностудыі, дзе можна было-б здымаць на п'яці — шэсць поўнаметражных фільмаў штогод. А справы не рухаюцца далей пракрэта і фундамента, які, дарэчы, закладаецца ўжо трэці год.

У тым, што будаўніцтва кіностудыі неадарвалася змаруджана, віна не толькі і не столькі кіраўнікоў кіностудыі. Тут сказваецца безуважлівасць органаў Міністэрства культуры БССР, абяваюцца за гэтай справы і з боку некаторых ішчых арганізацый. Той факт, што ў рэспубліцы дагэтуль не створаны належныя ўмовы для развіцця кінамастацтва, выклікае адзліненне. Праблема будаўніцтва новай кіностудыі вострая. І яе неабходна вырашаць як мага хутчэй.

Гэта не азначае, што кіноработнікі могуць чакаць, пакуль пабудуецца студыя, і не кланіцца аб павелічэнні колькасці і паліпашэнні якасці фільмаў. Яны навіны зрабіць усё магчымае, каб вышпучыць больш поўнацінаных карцін. Што, апрача слабай вытворчай базы, стрымлівае развіццё беларускага кінамастацтва? Кінофільм — справа не аднаго чалавеча, а цэлага калектыву. Таму якасць кожнага залежыць ад многіх акалічнасцей. Але першае і галоўнае, што абумоўлівае мастацкі ўзровень карціны, гэта сцэнарыі. Ідэяна накіраванасць, змест, вобразы, ўзаемаадносіны герояў, умовы іх жыцця і дзейнасці — усё гэта вызначаецца яшчэ тады, калі фільм існуе толькі на паперы — у літаратурным запісу. Па волі аўтара сцэнарыя героя робіць тыя ці іншыя справы, маюць тыя ці іншыя намеры. І ад таго, наколькі п'якава і гэтага справы, наколькі жыццёвы характары герояў, залежыць адна з важнейшых мастацкіх якасцей кінотвора — яго прадзівасць, пераканальнасць. Сцэнарыі вызначае змест і на-

кіраванасць работы ўсяго пастановачнага калектыву: рэжысёра, апэратара, мастакоў-дэкаратараў, кампазітара, акцёраў.

Практыка савецкага кінамастацтва сведчыць, што ўсё лепшша творы, за вельмі малым выключеннем, мелі добра-якасную літаратурную аснову — сцэнарыі. У якасці прыкладу дастакова прыгадаць некалькі фільмаў апошніх год — «Валікая сям'я», «Нясакончаная апавесць», «Забойства на вуліцы Дантэ», «Вясна на Зарэчанай вуліцы», «Вышыня». Ёсць і іншыя прыклады, такія, калі па дображасным сцэнарыям устаўлены слабыя фільмы. І, наадварот, на аснове недасканалага сцэнарыя створана добрая кінокарціна. Але гэта зарадэчка раздла. Часцей за ўсё атрымоўваецца няпоўнацінаны фільм таму, што пастаўлены на недасканаламу сцэнарыю.

Звернемся да практыкі нашай беларускай мастацкай кінамаграфіі. За пасляваенны час студыі «Беларусьфільм» вышпучана дзванаццаць поўнаметражных карцін. Большасць з іх не пакінула глыбокага следу. Гэта не выпадкова. Галоўнае з прычынаў тут — якасць сцэнарыяў, па якіх здымаліся гэтыя фільмы. Першы пасляваенны беларускі фільм «Новы дом» меў наўдому, адарваную ад жыцця сітуацыю. Таму ён і не зацікавіў глядача. Сур'янавыя недахопы былі ў сцэнарыях фільмаў «Ілюзія каханні», «Хто змяецца апошні». Яны ўвалялі сабой, па сутнасці, скарочаныя варыянты п'ес. «Тэатральнасць» сцэнарыяў не змагі пераадолець і пастановшчыкі. У выніку на экраны выйшлі не арыгінальныя фільмы.

Аналагічныя становішчы з карцінамі апошніх двух год. І «Зялёны агні», і «Паселі дзятчаты лёс» — фільмы, якія слухна крыты

З НАМІ ЗАУСЁДЫ НАШ РОДНЫ КОЛАС

Вялікі пясняр

13 жніўня споўніўся год з дня смерці Якуба Коласа.

Нязмерная любоў і замілаванне да прыроды роднага краю, да яго людзей жылі ў сэрцы Якуба Коласа ад пачатку яго творчасці да апошніх дзён.

У дарэволюцыйны час палыманы пратэст супраць сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту, супраць прыгнёту працоўнага люду Якуба Коласа выказаў у кожным сваім творы. Ахрышчаны агнём першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гадоў, прайшоўшы праз зацэпкі царскай ахраны, Якуб Колас ісе ідэі рэвалюцыйнага демократызма, паказваючы цяжкае жыццё прыгнётаванага, абяздоленага народа.

У горане гэтага пратэсту гартаваўся магучы талент народнага песняра, выпрацоўвалася яго манера задушаўнай гаворкі з чытачом, выкрываліся зовнішняя вялікая сіла мастацкага ўздзеяння яго твораў.

Сталым мастаком слова, шырока вядомым у народзе, сустраў Якуб Колас Кастрычніцкую рэвалюцыю. З гэтага часу лёс пісьменніка непарушна звязаны з барацьбой народа за яго светлае будучае, за камунізм.

Роснастаіны, яскрава нацыянальны, магучы талент расквітнеў на новай глебе, набыў яшчэ большую сілу, паставіў Якуба Коласа ў адрывы з выдатнейшымі мастакамі слова—класікамі рускай літаратуры і іншых братніх літаратур.

Спраўдзіў народны гумар, распынаны ў апавяданнях Якуба Коласа, радніць яго з Чэхавым.

Непаўторныя карціны прыроды, маляўнічасць адлюстравання яе, глыбіня праікання ў яе чужой тямніцы радзіны яго з Караленкам.

Чужыя песні, песні жалбы і смутку аб долі свайго народа ў дарэволюцыйны час, пратэст супраць прыгнёту працоўнага стаяць у Коласе побач з вялікім кабаром Украіны Тарасам Шэўчанкам.

Эпічныя творы «Сымон-музыка», «Новая зямля», «Рыбакова хата», «На шляхах волі» па шырыні ахопу і глыбінні характараў, па сіле мастацкага аб'яднання і рэалістычнага паказу жыцця з'яўляюцца непарушнымі не толькі ў беларускай літаратуры, але і ў шматлікай літаратуры народаў Савецкага Саюза.

А возьмем глыбока народную драматургію Коласа, яго раманы «На роснастаіны» яго вострую публіцыстычную лірыку — і перад намі паўстае вобразна-жывае, сапраўднае, сапраўднае жыццё, які аддаў усе свае жыццё справе пабудовы сацыялістычнай нацыянальнай культуры, справе пабудовы новага грамадства.

Народ любіць і ведае Якуба Коласа не толькі як вялікага пісьменніка нашага часу, але і як выдатнага грамадскага дзеяча. Шматлікімі артыкуламі ён адчуваў на самай вострай, на дэмакратычнай жыццёвага народа, жыццёвае пытанне жыцця народа, жыццёвае пытанне ў будучыню. Як адзін з рушчых гаспадароў яе, пісьменнік-камуніст, член вышэйшага органа Уладзі, Якуб Колас хваляецца і клопацца аб выростанні новых ураджаў, аб знішчэнні камення на палях Беларусі, аб асучыненні балот Палесся, аб росквіце нацыянальнай культуры.

Хто з пісьменнікаў нашага часу не адчуў бацькоўскага клопату Якуба Коласа аб нашай творчасці, — аб нашым росце.

Назаўсёды западаў у душу мяккі, добры, чысты, крывы галасавы, ласкавы голас Якуба Коласа ўсім тым, хто сустракаў з ім, хто меў з ім гутарку. Западаў у сэрца глыбокі, удушлівы,

разумны позірк яго добрых вачэй, у якіх блішчалі іскрыны добрадушнага гумару.

З пачуццямі вялікай уздзячнасці прыгадваю, якую бацькоўскаму дапамогу аказаў Якуб Колас мне асабіста, як і многім маладым паэтам, у першыя маіх спробах у 1925—1926 гадах у галіне паэтычнай творчасці.

З болей у сэрцы прыгадваю апошнія дзве сустрэчы з Якубам Коласам за трыццаць гадоў яго раптоўнай смерці.

Гэта было на берэзе Нарачы—чудоўнага маляўнічага кутка Беларусі, Радзічы, перад адзёдам Якуба Коласа з Нарачы, дзе ён гаспаваў некалькі дзён на дачы ў Міхася Дынькова, група беларускіх пісьменнікаў.—Льняўко, Таня, Лужанін і я—сабраліся на верандзе, каб праводзіць Канстанціна Міхайлавіча. Ён адзіраў праз Вільнюс у Мінск. Я шмат гадоў не бачыўся з Якубам Коласам. Калі ён падыйшоў да нас, нехта спытаў:

—Канстанцін Міхайлавіч, ці пазнаеце?

—А чаму-ж не пазнаю? Звонак. Ён цёпла прывітаўся з намі. На маё запытанне, як здароўе, з нейкім смуткам у голасе адказаў:

—Падыходжу к канцу...

Мы з Лужаніным праводзілі яго да вёскі Кабыльнікі, адкуль пачыналася ў зялёнай прысуд дарога на Вільнюс. Развітаючыся, пажадалі Канстанціну Міхайлавічу хутчэй паправіцца, пажадалі добрага настрою і здароўя.

Праз некалькі дзён мне трэба было выехаць у Мінск. Нашы таварышы—нарочанцы напросілі наведзець Якуба Коласа, бо стан яго здароўя трывожыў усіх нас.

У пятніцу раніцай я наведваўся на кватэру Якуба Коласа. Ён выглядаў вельмі дрэнна, быў хворы, але сядзеў за пісьмовым сталом і працаваў. Сустраў мяне вельмі ветла, распытваў, як жыўце «нарочанцы», як працуюць, ці ходзяць у лес на грыбы (збіранне грыбоў было любімым заняткам Якуба Коласа ў часы адпачынку). Перадаў прывітанне ўсім, падзякаваў, што турбуюцца аб ім і, крывы палумашы, дадаў:

—Калі буду жывы, наведваюся гэтым летам яшчэ раз да хлопца на Нарач...

Гэта было ў пятніцу, а ў панядзелак на Нарачы разгублены Віталі Вольскі прынес нам цяжкаму і балючому вестку, якую толькі што атрымаў на тэлефон з Мінска, аб нечаканай для ўсіх нас смерці драгога Канстанціна Міхайлавіча.

З жалем і смуткам сталі мы на варце каля трыма нашымі незалежымі настаўнікамі і бацькамі Якуба Коласа. А на велізарнай плошчы—чарга працоўных, якія прышлі аднаў апошнюю панаму вядомаму песняру беларускага народа. З ранку да поўнай ночы ішлі яны бясконцым патокам праз Навацкі профсаюз, дзе стаяла ў вянках і кветках труна паэта.

А дзень праз два дні дзесяткі тысяч працоўных сталіцы, прыезджых з абласцей і раёнаў, дэлегацый з Масквы і братніх рэспублік запоўнілі вуліцы і плошчы, каб праводзіць Канстанціна Міхайлавіча ў астаўню дарогу.

Будзем-жа шанаваць памяць пра выдатнага сына савецкага народа, чыя жыццё і самахварная праца да апошняга дыхання з'яўляліся для нас узорам і прыкладам грамадзянскага подзвігу!

Будзем рупліва шанаваць і старанна вывучаць яго творчую спадчыну, якая назаўсёды ўвайшла дарогімі скарбам у залаты фонд савецкай сацыялістычнай культуры.

Алесь ЗВОНАК.

Уплыў творчасці Якуба Коласа на развіццё беларускай музыкі выключны. Нама ніводнага беларускага кампазітара, які-б не адчуваў на сабе натхняючага ўздзеяння выдатнай коласоўскай назі і прозы.

Якуб Колас глыбока цікавіўся музычным жыццём Беларусі і ў прыватнасці дзейнасцю тэатра оперы і балета. Сваймі парадзімі, кансультацыямі і сустрэчамі з аўтарамі оперы «У пунчах Палесся» кампазітарам А. Багатыровам, драматургам П. Рамановічам і пастаноўчыкам спектакля ён садзейнічаў нараджэнню адной з першых нацыянальных опер і прафэсійнаму яе паказу на сцэне.

Пісьменнік вельмі спачувальна наставіўся да жадання маскоўскага кампазітара В. Гайчаравы напісаць на сюжэт пэіамы «Сымон-музыка» оперу. У адным са сваіх пісем ён паслаў ёй аэксэмпляр пэіамы з аўтаграфам. У гэты-ж

гады (1934—1935) літоўскі кампазітар Галжускас напісаў на сюжэт пэіамы «Сымон-музыка» лібрэта оперы. Аўтар лібрэта сабраў значны пэіемны матэрыял для свайой будучай оперы і згодна сцэнарагу пэіамы дакладна вызначыў вузлавныя сцэны і культурна-нацыянальны характар будучай оперы. На жаль, ва ўмовах панскай Польшчы кампазітару было цяжка і немагчыма напісаць оперу на беларускую тэму. Па словах Р. Шырмы, Якуб Колас ведаў аб рабоце кампазітара і правіў вялікую цікавасць да яе.

Яшчэ ў даваенныя гады глыбока народны сюжэт пэіамы, выдатнае апісанне чужой прыроды Беларусі і вобраз таленавітага самавуліч-музыканта народнага Р. Пукета напісаць твор для струннага квартэта і двух рэаліў «Сымон-музыка»!

Крыніца творчага натхнення

Характэрная асаблівасць свайты «Сымон-музыка» Р. Пукета ў яе непасрэднасці, блізкасці да народнай песеннасці, у яе мелодычнасці. Аўтар не ставіў перад сабой задачу даць скразное развіццё сюжэта. У творы пададзены толькі асобныя карціны, вобразы, зьяяныя агучэннем ідэйнай задумкі.

Глыбокую цікавасць праявіў да пэіамы «Сымон-музыка» драматург М. Клімковіч. Ён старыў на яе аснове балетнае лібрэта. Захоўваючы сюжэтную лінію пэіамы, у якой раскрываецца дзяцкі лёс таленавітага музыканта з народа ў капіталістычным грамадстве, драматург адначасова робіць значны акцэнт на лірычныя сцэ-

ны. Такім чынам, у адпаведнасці з формай балетнага твора аўтар умяшчае лінію каханя Сымона і Ганкі. Хочацца верыць, што беларускі кампазітар зацікавіцца лібрэтам М. Клімковіча і створыць нацыянальнаы балет «Сымон-музыка».

Лірычныя адступленні і шырокія карціны апісаня прыроды ў пэіаме «Сымон-музыка» даюць магчымасць кампазітару стварыць творы дробнай формы—хоры, раманы, песні, невялікія кантаты і іншае. Э. Тыранд напісала на адрыве з фрагментаў пэіамы разгорнуты хор а-капела «Восень» для харовай капелы пад мастацкім кіраўніцтвам Р. Шырмы.

Да ліку буйных твораў належыць опера «У пунчах Палесся» А. Багатырова. Яшчэ ў студзені гады ў 1934 г. кампазітар правіў глыбокую цікавасць да апавесці «Дрыгва» Якуба Коласа.

Галоўныя героі оперы—Тарас (па апавесці Талаш) і яго сын Андрэй у адпаведнасці з ідэйным напрамкам апавесці Коласа ўвасабляюць лепшыя ры-

сы беларускага народа.

Аўтары оперы—кампазітар А. Багатыроў і лібрэтыст Я. Рамановіч глыбока перадалі лірычны пачатак апавесці. Кампазітар правільна адчуў і героічна-рамантычны матывы «Дрыгвы».

Другім буйным творам А. Багатырова, звязаным з пэіамі Якуба Коласа, з'яўляецца яго кантата «Глянь ты на стэпы». У адпаведнасці з пэіамым зместам кампазітар напісаў музыку, блізкую героічным пэіамам рэвалюцыйнага падполля і грамадзянскай вайны і беларускім народным мелодыям. Пераасноўваючы ўсе гэтыя інтанацыі, аўтар дамагаецца адзінства стылю і стварэе музыку, якая ярка ўвасабляе тэкст.

Да пэіамі Якуба Коласа звярнуўся і малады кампазітар Ю. Семіяна. Другі раздзел—«Вялікі Кастрычнік»—яго кантаты «Дзеньна дарогі» напісаны на тэксце твора «Радасць». Кантата Ю. Семіяна вабві свайой мелодычнай яснасцю, шчырасцю выказвання.

Раманы, хоры і песні на словы Якуба Коласа з'явіліся раней, чым буйныя творы. Яшчэ ў перыяд адпаведнасці з ідэйным напрамкам апавесці Коласа ўвасабляюць лепшыя ры-

напісаў свае першыя нацыянальныя хоры «Восень, вясна жаланая», «Восень», раманы «Белыя валокны» і іншыя. З таго часу беларускі кампазітары сістэматычна звяртаюцца да пэіамі Коласа, знаходзячы ў ёй вобразы, тэмы і сюжэты, сучасны і блізкі іх творчым задумам.

Беларускі кампазітар вабві грамадзянскай лірыка Коласа, тэмы барацьбы моладзі за сацыялістычную перабудову вёскі, матывы глыбокай любі народна да вялікага Леніна. Тут хочацца адзначыць выдатны распэіамы хор «Між нас жыве Ленін» маладога кампазітара М. Носкі, раманы «Савецкая краіна» («Радзіма») Р. Пукета, мужыцкі хор «Комсамолец» М. Чуркіна.

На многія творы Якуба Коласа сам народ стварыў выдатныя распэіамы, якія ўвайшлі ў жыццё. Такія распэіамы іх песняў «Вясна, вясна жаланая, ты прыдзе анюў ты вернешся». Гэтыя распэіамы стварылі Я. Пікоўкім у оперы «Дзяўчына з Палесся».

Творчасць Якуба Коласа не знайшла яшчэ поўнага ўвасаблення ў беларускай музыцы. Аднак тое, што напісана, сведчыць аб вялікай цікавасці кампазітараў да пэіамі і прозы пісьменніка. Хочацца верыць, што ў далейшым гэтага справа даць вялікі і багаты ўраджай.

Б. СМОЛЬСКІ.



ЯКУБ КОЛАС. Скульптура С. Селіханова.

Фото І. Салавейчыка.

Народ і паэт

Яшчэ адно мінае лета. Даўно пагас капаю дзень, Народ-жа да свайго паэта Усё ідзе, усё ідзе.

Хто не паспеў павольным крокам Тады прайсці каля трыма, Цяпер ідзе сюды задух Шляхамі роднай старыны.

Соды, дзе мы яго хвалілі І несці на сваіх плячах, Соды, дзе сэрцам прысгагалі Трымаць яго высока сцяг.

Прыходзіць маці маладая, Узняўшы сына на рукаў, Агуль, дзе Нёман хваляў грае, Ідуць зямлі на балышаках.

І чуюць ціхі сэрца голас, Хоць на душы па ўсіх цяжар: Дзень добры, друг, Наш бацька Колас — Народа нашага пэіам!

Сама зямля сягоння стала Табе паспелю пухавой, А лета зноў закрывавала У полі спелай збажыной.

Шмат адрадзе гэтыя летаў, Мінеюць многае ў жыцці... Народ-жа будзе да паэта Заўжым ісі, ісі, ісі.

Пятро ПРЫХОДЗКА.

Незабыўны настаўнік

У Дзяржаўным архіве Курскай вобласці захаваліся цікавыя дакументы аб жыцці, службовай і грамадскай дзейнасці Якуба Коласа на Куршчыне. Пісьменнік у 1919—1921 гг. працаваў настаўнікам другой Ліпавецкай пачатковай школы. Вышнэ-Рэутчанскай воласці Обаянскага павета.

Насельніцтва вёск Першы і Другі Ліпавец жыло ў большай бедна. Да рэвалюцыі толькі ў Першым Ліпавцы была царкоўна-прыходская пачатковая школа, якую наведвала штогод 25—30 вучняў, у асноўным дзяцей замаскоўных сялян. Астатняе насельніцтва было непісьменным.

Толькі пры савецкай уладзе перад сялянскімі дзецьмі адчыніліся дзверы школы.

З снежня 1918 года ў адзель народнай асветы Вышнэ-Рэутчанскай воласці паступіла радасная вестка:

«Данушы аддзелу народнай асветы, што прыём вучняў у Другую Ліпавецкую школу адкрыт быў 23 кастрычніка, зянткі-ж нармальна пачаліся з 1 лістапада. Перапынку ў занятках да гэтага часу не было.

Настаўнік Другой Ліпавецкай школы К. Мішкевіч».

У спісах школ Вышнэ-Рэутчанскай воласці на 7 лютага 1919 года Другая Ліпавецкая школа паказана як адна-класная, адкрытая ўпершыню восенню 1918 года.

Такім чынам, з дакументаў відаць, што Канстанцін Міхайлавіч Мішкевіч быў першым настаўнікам і арганізатарам Другой Ліпавецкай школы.

У шчырых умовах заводзілася працаваць Канстанціну Міхайлавічу: трэба было завоўаць арганізацыйна школу, прызначыць вядомага да ўзасулу ў школьным будынінне, ахаліць школьна дзяцей сямейнак беднаў. Але ў вырашэнні ўсіх гэтых пытанняў ён заў-

сёды меў падтрымку з боку сялян і мясцовых савецкіх устаноў.

«Энергічны, настойлівы, ветлівы быў настаўнік, — успамінае пра яго Андрэй Савіянчыч Пашніў, — я любра памятаю Канстанціна Міхайлавіча, асабіста сам накіроўваў яго на работу ў вёску Ліпавец».

Восенню 1918 года (я ў той час працаваў членам воласці Обаянскага пачатковага савета народнай таспадаркі і загадваў аддзелам працы) да мяне ў саўнаргас вайшоў мужчына гадоў 35, у шэрым саладкім шынялі, спрэжыя роту, худавалым, з невялікімі вусякамі і бародкай. Адрэчменваліўшыся, па чаў распываў, дзе-б можна было паступіць на працу настаўнікам. Неяк адразу спадабаўся ён мне. Доўга не думачы, я прапанаваў яму паехаць у наш родную вёску Ліпавец. Так і вырашылі — паятавом аддзел народнай асветы аформіў накіраванне К. М. Мішкевічу, і мы разам выехалі ў Ліпавец.

Сход вясцоўцаў вырашыў арандаваць лепшую сялянскую хату для школьнага памішчання, былі сабраны грошы на парты, якія асабіста Канстанцін Міхайлавіч закаваў ў г. Обаяні.

Сяляне любілі свайго настаўніка: добры ён быў актывіст, праводзіў гутаркі з вясцоўцамі, растлумачваў ім, што толькі цяпер, пры савецкай уладзе, настаў час, калі дзеці сялян могуць атрымаць адукацыю.

Былы вучань Канстанціна Міхайлавіча Сергей Антоначкі Мезенцоў успамінае: «Да чатырнаццаті год пасвіў я стаць непісьменным. Толькі ў кастрычніку 1918 года мяне залічыў у першы клас Канстанцін Міхайлавіч. Вучыў ён нас добра, да кожнага быў уважлівым, дапамагаў. За год я навучыўся добра пісаць і чытаць, а потым у школе для дарослых давуаўся. Як цяпер памятаю, сабралася нас у пер-

шы клас чалавек 50, узрост быў розны, ад 8 да 16 год. Да вясны ўсе мы навучыліся і чытаць і пісаць».

Памятаю, наступілі маразы, у класе стала холадна, а многія з нас, вучыў, паўраздзелімі хадзілі. І тут дапамог нам Канстанцін Міхайлавіч. Давайце, гаворчыў, насумым хлебных сукароў, хто колькі зможа, і пашлем іх вучням маскоўскіх школ (там, кажучы, хлеба не хапае, дзеці галадаюць), а яны нам мануфактуру ды чаравікі прышлюць. Так і зрабілі. Я асабіста кілограмы тры несуты і здаў у школу. Хутка нам усім выдалі і штаны, і кашулі, і шпальны фуфайкі, а некаторым—і абутак. Словам, ніхто ў гэтую зіму са школы не выбуў. Усе вучыліся».

У архіўных дакументах таксама ёсць матэрыял, які гаворыць аб тым, як кланаліўся Канстанцін Міхайлавіч ад шкоды і вучняў. У звестках аб рамонце школ на 1919 г. ён пісаў у валасны аддзел народнай асветы: «Перакладка пэіаму аб'яважкова—холад невыносны». Тут-жа, у свайой дакладна, настаўнік пісаў, што ў сувязі з неабходнасцю абавязковага навування ўсіх дзяцей найбуй буднак школы можна пашырыць і прыставаць пад клас яшчэ два пакоі і што для гэтай мэты ўжо знойдзены сродкі на лініі гарадзкіхсяці».

Шмат увагі даводзілася аддаваць тым гады найбуйшай падручнікаў, шчырка, пісьмовым прылад. Усяго гэтага тады не хапала і дастаць не было дзе. Клопаты аб гэтым ляжалі на плячах настаўніка.

Цяжкасці ў рабоце школ Обаянскага павета ўскладзіліся яшчэ і тым, што гэты раён Курскай губерні знаходзіўся ў зоне ваенных дзеянняў. Асабліва цяжка было ў момант нашася дзёнкі-білы падшоджым настолькі, што патрабавалі капітальнага рамонту».

У Обаянскім павеце ў той час адзін бжвар прыходзіўся на 4—5 школ, а адзін заданчым па арыфметыцы — на 26 школ.

Настаўнікуў не хапала, многія пакідалі работу ў школах і ішлі на больш «выгадныя» пасадзі ці ад'язджалі ў поўднёвыя раённы краіны.

З дакументаў архіва відаць, што Канстанцін Міхайлавіч нават пры гэтых цяжкіх умовах не пакідаў свайго ганаровага і адказнага пэіаму настаўніцтва ў захадзлым вёсцы Ліпавец. Характэрна ў гэтых адносінах зьяяна настаўніка К. М. Мішкевіча ад 29 студзеня 1919 года, у якой ён пісаў у валасны аддзел на народнай асветы:

«31 гэтага студзеня, згодна пэіаму Обаянскай медычнай камісіі, я вачынаю на камісію ў г. Курск накіонт вызначэння маёй годнасці да выкавоў службы. Не ведаючы, як доўга я буду адсутнічаць, прашу валасны аддзел прызначыць і прыслаць мне на месніка ў школу».

Канстанцін Міхайлавіч прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, аказваў дапамогу іншым настаўнікам у іх рабоце, карыстаўся сродкам работнікаў асветы аўтарытэтам і павагай.

На з'ездах настаўнікаў, нарадах па народнай асвете ён неаднаразова выбі-

Праз 50 год

На ўсход ад горада Пінска, па абодвух баках шашы Пінск—Луцін, размясціліся вёскі Альбрэхтава, Вішэвічы, Пінкавічы, Высокае. Усе яны зараз зрасліся так, што калі-б не ўказальнікі з надпісамі, дык чалавек, прыхаўшы з іншай мясцовасці, прыняў-бы іх за адну. А гадоў 60 таму назад яны былі аддзелены адна ад другой выганамі і плошчамі.

Прыемны быў знаходорны выгляд школы, як быццам-бы яна ўсімхавеша табе прыветна ўсмішкаю. І ганачак твэкі прытульны, прсты, без усіхкіх лішніх выдумак. Ну, вось так часамі ігорне пасяцельце, паслухаць штодзённае вадгулле навакольнага жыцця, яго алевечную песню, дзе галасы людскога шуму будзіць, жываць і поўняць прастору аямлі і вейкім дзівосным вадгаласам закідаюцца ў тваю душу».

Так апісаў Якуб Колас Пінкавіцкую школу, названую ім у апавесці «У глыбі Палесся» Выганэўскай. У гэтую школу Якуб Колас прыхаў у жніўні 1903 года і пакінуў яе ў студзені 1906 года.

Мінула больш 50 год з тых дзён, як Якуб Колас працаваў тут. Мы прыхалі сюды светлым ліпенскім днём. Вёску не пазнаць. Змяніўся назакоўны пейзаж. Шмат пабудавана новых будынкаў. Каля хат навырасцілі сады. Змяніўся і выгляд неабжытых балотных прастораў. Не відзець ужо тых незвычайна вялікіх чаротаў з буйнымі мяцёлкамі. Там, дзе ў дарэволюцыйны час была непраходная дрыгва, дзе вясной можна было пераліць толькі на чаўне, цяпер шырокія каласныя палі і сенажні. На дугах высокія стагі сена. Розум і сіла савецкага чалавека, узброенага тэхнікай, наступаюць на бяскрайнія балоты, адаб'яваючы ў іх шчодрыя дары прыроды.

Будныя школы, у якой працаваў Якуб Колас настаўнікам, ужо састарэў-

ся. Ніхто ў Пінкавічах не памтае ўжо, калі ён быў пабудаваны. Але захаваўся тэя сцяглыя і прасторныя пакойчыкі, у якіх жыў Якуб Колас, настаўніцкая, кухня, дзе жыла староўка, класны пакой. Цяпер тут раённая дзіджача бібліятэка і інтэрнат школы.

У Пінкавічах мы сустрацілі са старымі людзьмі Фамой Бяручым, Піліпам Каролем, Якубам Корцічам, Аронам Курчым, Мікітам Козічам і іншымі, якія добра памтаюць настаўніка Канстанціна Міхайлавіча і з цёплай гаворкай аб ім, добрым словам успамінаюць яго.

Якуб Колас жыў і працаваў тут два з палавінаю гады. Тут ён рабіў першы крокі свайой грамадскай і пэіамычнай дзейнасці. Гэты этап жыцця даў пісьменніку і матэрыял для другой часткі апавесці «У глыбі Палесся».

Наш народ беражліва шануе гістарычныя помнікі, усё тое, што звязана з жыццём і працай яго слаўных сыноў і дочак.

Тарас ХАДКЕВІЧ

На лугах



Над прырочнымі лугамі гусцелі змрокі. Каля ракі і водаць ад яе — пад лесам, як некалі ў купальскую ноч, зырка палыхалі настыры, асвятляючы людскія постачі і падобныя на капёны сена будыны. Людзі стаялі і сядзелі на кастроў, а той-сеі прылажвалі ўжо і на спачын, пада-слаўшы над бок аханак духмянага сена. Аднак пачаў працаваць дзяржава пера-важна старэйшы. Перад тым як змо-рыць сон, іны ціха і паважна вялі гу-тарку, перабраючы ў памяці былое, я-даўняе і далёкае, і міжвольна ўслухоў-ваючыся ў гаману моладзі, якая і цяпер, калі настала ноч, не прага спакою. Мо-ладзь веселілася, як і заўжды. Задыр-стыя галасы і смех чуліся тут і там. Звонка плескалася вада на рэчцы — ві-даць, знайшліся аматары начнога купан-ня. Недазе заліста галамі гармоні. А то непадалі раптам узліццеля песня:

Зялёны дубочка,
Шырокі лісточка,
заціянуць высокі, з пясчотнымі пераліва-мі,
дзівочы голас, і зладжаны хор хлап-чых і дзявочых галасоў падхашуі:
Куды вешер вее,
Туды голле гнешца...

Песня як-бы гукалася ў паветры, на-стоеным на духмяным сене і хваі з блі-зкага лесу, і водгулле яе пламы-пылы ў далечыню, нябачную, таемную. Лёзь паспеда сціхнуць адна, як водаць узня-лася другая. Спявалі на гэты раз адны дзяўчаты — у тры-чатыры галасы — нягуч-на, але з паучым, выразна можна было разабраць словы:

Прышло лейсека
Заліццеся,
Ой, люты, люты,
Заліццеся.

Нешта было задумёнае, кранаючае ў гэтай песні пра лета, што змяніла мала-ду крашу вясны красой спеласці, пра гарачую жніўню пару, пра цяжар і ра-дасць працы. Захлінуўся на поўных га-ласах гармоні, заціхлі ўспелі вады на рэчцы, абарваліся смех і дзявочы віск у цэмуры, прыпынілі гутарку старыя ля каст-роў — усё і сама хоч, спухаліся да пены. А яна ляцела, то луначы ў вы-шыні, то ападаючы ў зямлю, як вет-рык перад навальніцай, каб набраць но-вую сілу; і цэмура нібыта рабілася ад яе больш прайстай, расбавілася дзяглед-дзі, і думалася пра заветнае, святае, пры-гожае.

— Добра спяваюць, нічога не скажам, — прамовіў, ні да каго не звяртаючыся, памешчавы кіем галавешкі ў вогнішчы, Лука Ягубавіч.

Ён сядзеў на бярвяне, што служыла за-мест лаўкі перад уваходам у будан — разамелы ад агню, у расшпеленай палат-най кашулі, вузкатвары, маршчыністы дзядок з праніклівымі, разумнымі вачы-ма. Побач сядзелі Паходня і Зося Валь-нец, а далей каля кастры прымаціліся — хто на карчы, хто на падасаным сене-Кузёмка Дзерах, чорнавуш Марцін, ма-шыніст малатарні з Ясавічавай брыгады, ён-жа спецыяліст-стагудышчы, і лічце не-калькі мужчын і жанок. З гадзіну таму назад, як усе павячэралі, Паходня пра-вёў тут латучку з брыгадзірамі. Прыязджалі і Грынька, і Шліп Струшыя, і Адаў Саў-чук, але, калі скончылася латучка, яны адразу паехалі ў свае брыгады. Брыгадзі-ры далі слова, што за два дні ўсё сена на лугах застагуючы, а ўжо заўтра з ра-знымі пампюш коннымі касілкамі і касцоў на палыяны лугавіны.

Паходня і Зося Вальнец пасля латучкі засталіся ў будана, у якім жылі стары-чыкі брыгадзіры. Забавляў тут усіх Лука Ягубавіч, расказваючы розную бывалы-шчыну з далёкага мінулага, якой у яго быў невчарпальны запас. Змоў ён толькі цяпер, пацхнуўшы песню, што прый-шла яму на думку.

— Дзіва-ж, што спяваюць, — адгукнуў-ся на ўхвалу Лукі Ягубавіча Кузёмка Дзерах. — Таленты выяўляюцца. Васіліна муштруе іх. Задумала сюрпрыз падрыхта-ваць да адкрыцця клуба — хор там, сола, дуэты і, калі не памыляюся, нават пасту-ноўку. Разгорнутая, можна сказаць, сама-дзейнасць. Але яна трымае гэта ў сакрэце. А які можа быць сакрэт, калі несі розні-сяцца па ўсім наваколлі! Сюрпрызу не атрымаешца.

— О, я і не ведаў пра гэта, — сказаў Паходня. Васіліна прысутнічала на на-радзе, але куды і калі яна знікла, Паход-ня не заўважыў.

— Эх, старшыня! Адарваў ты ад мо-ладзі. Хоць сена не стара, а ў старыя за-пісваецца. Рана яшчэ, рана старець, — за-смаялася Зося, кінуўшы на Паходню ма-ка-нашчэпны позірк.

Яна была ў квітністым сарафане і ў бе-лай шышыванай блузы з кароткім рука-вом; агоньня поўныя рукі былі скрыва-ваны на грудзях. Водбілі агню падлі на яе бронзавы твар, адбіваліся аменлі-вым бляскан у чорных вачах; роўныя бе-лая зубы пабісквалі, калі яна гаварыла ці смяялася, і голас быў гурным, павучы. Гэта была жанчына ў самым росквіце. Паходня адчуваў яе блізкасць, здаровую ядраную яе жаноцкасць і чамусьці, як ніколі раней, мімаволь прыкмятаў гэта і, на дзіва сабе, бляжыўся.

— А калі, Лявон Ігнатавіч, усё-ж клуб адбудзем? — спытаўся Кузёмка Дзерах.

— Урываю з трэцяй часткі рамана «Даль палаявая».

Кузёмка Дзерах. — От гэта будзе дажы-нікі! Такой урачыстасці Старыця яшчэ не бачыла. Надалім гулянку, каб ажно зямля вакол гузела!

— Гулянку, — перадрэжніў Лука Ягубавіч. — Вунь хлопцы і дзяўчаты гуля-юць, карагод, чуваць, вядзецца, танцо-ўюць, а ты грэешся ля агню, раўняючыся ка мяне, старога.

Песня, якая на некаторы час зачара-вала ўсё і ўсё, зрабіла апошні меладыйны ўзлёт і заціхла. На момант найшла та-кая цішыня, што чуцьно было, як недазе скубуць траву і дыхаюць стрыжоняныя коні, як бульбочка рэчка на вірах і шло-чучы трысць і аер у бліжэй затыцы. Вы-сока ў небе сарвалася арка-блакітная зорка, прамільгнула агністай куляй і па-тухла; Потым настрымна, на ўсе ляды заліўся водаць гармоні, заліпаласі ў далоні ў такт музыцы і загукалі, пабл-дзёрачымы, напюна, ташора ў кругу. Кузёмка Дзерах устаў, падгануўся, вы-прастаўся, напавіў на талаве вайско-вую фуражку.

— «Казачка» нехта адбівае, — прамовіў ён з зайздасцю. — Спраўдзіць не вытрыма-е гэту дзядзюку Лука. — От дае, от дае! — як быццам ён бачыў таго тандора. — Ну-тка, пайду пакажу ім клас, — і ён по-добам кінуўся ў цэмуру, туды, адкуль дала-тала гамана.

— Цізі, цізі, — сказаў яму ўсёда Лука Ягубавіч. — А нам і на спачын пара. Палезем, Марцін, у будан ці што?

— Але, Пара, бадай, — згадзіўся чор-навуш машыніст.

— Ты таксама, Лявон Ігнатавіч, спяць ужо збіраешся? — спытала ў Паходні Зося.

— Не, нешта не цягне яшчэ. — Давай тады пройдзем, паглядзім, што дзе робіцца...

— О, то прапаноў! Пайшлі, Зося, — Паходня падняўся, памог устаць Зосі і, адходзячы, напавіў старога брыгадзіра: — Не забудзецца, Лука Ягубавіч, мецца мне пакінуць у будане.

— Хопіць тут месца, не турбуйся, — запэўніў той, і калі Паходня і Зося зні-лі ў цэмуру, сказаў з усмешкай Марціну: — Чым кепска пара з іх? Маладыя яшчэ, здаровыя, самая сіла... Зося, як я бачу, вачэй за яе не спускае. Можна, і сыйду-цца як-небудзь?

— Даўно пара, — адказаў на гэта Мар-цін. — Я дук даўнося, як ён жыўе, не скажам, каб па-людску; у адносіне ў Яшчыных, у хадзе, у раз'ездзе. Не відаць нешта, каб ён заанада і да гаражкі меў смак, да дзятчат ці да жан-нок гарнуўся... Вышчам чалавек і не дбае пра сабе.

— Талковы чалавек. Гэта старшыня! — А Зося яго глядзела-б, кабета што трэба, — закончыў сваю думку Мар-цін.

— Паўна-ж. Ды вось штурсы не класі-ца ў іх... Кастры яшчэ гаразі ў розных канцах лугу. Адны з іх, слабежычы, мільгалі чыр-вонаватымі зоркамі, другія ўспыхвалі чыр-вона-залатым полымем, і іскры ад іх ляцелі ў густа-сінюю вышыню і расставі-лі там. У адным месцы, пад лесам, яшчэ звачыў распінаўся гармонік, дружэй пліскалі ў далоні і маладыя галасы па-блздзёравалі танцуючых-мабчы, там пай-шоў ужо адбіваць «казачка» і негма-монны ў танцах Кузёмка Дзерах, Паход-ня і Зося ішлі наўпярэй, але не ў кірунку таго кастра, каля якога веселілася моладзь, а да рачкі, што называлася на белай выгінастай пасме туману. Неўза-вяд яны абодзудзі, што ідуць, уласна кажучы, без мэты, да моладзі іх не ва-біць, проста прыемна ісіці скоманым лугам, угладаючыся ў цэмуру, у якой то ўстане наперадзе чарчючым гмахам стог, то вырысуецца хобат стогаскіда, то за-гародзіць дарогу стогодавы раскідзісты дуб.

Часам яны натыкаліся на валы сена, прабіраіся праз іх, танулі ў пахучай хрустай парніне, і тады Зося тукала да яго:

— Дай руку... Не вылезу... Цягні! — ён выпігваў яе, сам ледзь выкара-скачыўся з сена, і наказаў:

— Трымайся за мяне! Вось так.

— Ой, замарылася!.. Перадхнем крышчу, — сказала яна, калі яны пера-браілі гатак праз каровы вал пабіду ракі, і прысела на сена. Ён апусціўся по-руч.

— Пахмурны ты сёння, Ігнатавіч, ча-мусьці, нават злы, — заўважыла Зося, не выпускаючы яго рукі са сваёй.

— Я-ж табе казаў — чаму. Спасаваў са-бе настрой у Ланчычах і цяпер яшчэ не магу прысеці ў роўнавагу.

— Дык няўжо трэба думаць пра адно і тое-ж і ўдзень і ўначы? Так жыць са-бе можна ператварыць у супальную кар-тку. — І ў тоне, якім яна гаварыла гэта, Паходня пацху ласкавую заклоччонасць; яна, бесспрэчна, шкадавала яго, непако-ілася аб ім. — Уладзіцця справа або не — не прымай блізка да сарца. Лёна, — яна ўпершыню назвала яго змянішальным імем.

— Натура ўжо ў мяне такая, Зося. — Перабрайце я трэба, гэта ніколі не пазна, — разважліва сказала яна.

З ракі пацягнула вільготнай свежасцю. — Халаднавата становіцца, — адрыга-

нулася Зося, шчыльна хілячыся да Па-ходні, і ён абняў яе.

Як адылося гэта, як запалены яго неадольны пал, ён і сам не разумеў, але калі ён лавіў сваімі вуснамі яе вусны, чуў яе гарачае дыханне, адчуваў яе трапяткое дрыбленне пела, а-пад сьвядома-сці ў яго чужэ не вырвалася: «Марышка мая! Мілая мая Мара! Як я люблю цябе, як я жыву табой!» Яму здалося: як у мінулым годзе ў хвойніку над абрыва-ма, дагарае побач касцёр, і гэта марышчыны тонкія плашчотныя рукі абдымаюць яго, гэта яна, разгубленая, спалоханая і па-давітая, шапча яму: «Лёна, Лёна» і ча-дуе яго. Але то быў адзін кароткі момант шчаслівага ўзлётна. Не Марышка з яе першымі абдыманымі пацхуцямі, а другая, сталая жанчына, каханне якой да сабе ён угадваў і якой пюны час асперагаўся, каб не здрадзіць сваіму пацхуці да Ма-рышкі, лашчыла яго. Ён ведаў, што ра-ней ці пазней гэта здарыцца, і ўсё-ж быў уражаны, нібы гэта была поўная нечака-насць.

Зусім блізка раптам зашамацела сена, нехта — не адзін — усючюў, пацхуўся прыглынутымі жаночымі смех і шпнт:

— Хі-хі-хі... То-ж старшыня з Зось-кай!.. От табе і ціхенькі, от табе і ма-нашчак... Хі-хі-хі...

— Ціха, Анютка, ціха, — поўшпнтм упрываў яе мужчыньскі голас.

— А што — і можна, а нам... — Ш-ш-ш... — і абедзве постаці, узнікшы, як прывіды, мятнуліся некуды ў бок і рассталі ў цэмуру, а ў вухах у Паходні ўсё чулася гэтае з'дзівае «хі-хі-хі».

— Прыхлілаха, — устаўшы і страсаючы сена з сарафана, сказала Зося, ні спало-ху, ні ўсхваляванасці ў яе голасе не бы-ло. — Яна вядзішча, не трапіць час мар-на...

— І мужчыньскі голас як-бы знаёмы, — заўважыў Паходня.

— Здаецца, Кузёмка Дзерах... Як-жа ён трапіў сюды, калі на танцы збіраўся?... Шэранька, напюна, па дарозе і пацягну-ла.

— Ну і распустіць яна язык пра нас з табой, Зося.

— Вышчам я вельмі баюся гэтага, — як і раней, спалоюна адказаў Зося, і Паходня, уздыўшы яе пад руку, адчуў, як уся яна далей і ўжо ноткі гордасці загуча-лі ў яе голасе. — Мые ніхто ў вёсцы не напярэкі ў несумленнасці і распусте. Жы-ла ўвесь час як чалавек, не шукаючы ні лёгкага хлеба, ні забаў, ні пеставі. Але я жанчына, Лёна, і бабульчы сабе не лічу. Асабістага шчасця я, бадай, не мела — было яно кароткае ў маладосці, як міг. Я чакала і цяпер чакаю, што яно ўзыйдзе некалі. А дзе яно? Дзе?..

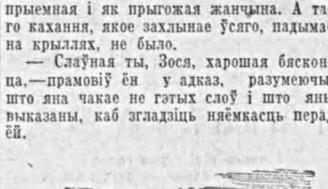
Слухаючы яе, Паходня не мог не ве-рыць у яе шчырасць. Зося адрывала пер-ад ім думу з незатоненай праўдзіваасці. Але што ён мог адказаць на гэта? Па-крывіць сваёй душой толькі дзеля таго, каб сусветы і абназдзіць? Дык яна ўсё роўна распінае гэта, уловіць чуждзем не спустошанай у пацхуцым жанчыны.

Як ні намагаўся ён перакачаць сабе, што Марышка для яго больш не існуе, яна падвала, падманула яго, як ні прымуша-ў выкінуць з памалці ці хоць-бы зацміць чым-небудзь яе вобраз, яна яшчэ стала перад ім, жывая і прывяліная, яшчэ тры-вала жыла ў ім; зачараванне ёе, нягле-дзячы на вялікую крыўду, не мінула. Ён быў-бы шчаслівы, думалася яму, каб та-кое пацхуці, свежае і негаспаючае, абуд-зілася ў яго да Зосі, несумненна, вартай гэтага, але такога пацхуці не было. Бы-ла галубокая павяга да яе як да чалавекі, і, па праўдзе кажучы, яна была яму прыемна і як прыгожая жанчына. А та-го каханна, якое захлінае ўсёго, падмае на крылах, не было.

— Слаўная ты, Зося, харошая бяско-па, — прамовіў ён у адказ, разумеючы, што яна чакае не гэтых слоў і што яны выказаны, каб згладзіць няёмкасць перад ёй.

— Нікому я не набівалася і не набі-вацца, — задумліва сказала яна, нібы і не пацхуціў яго. — А што да цябе, Лёна, дык як-бы ні было паміж намі ў далейшым, ведаў, што ў табе, мяне здаецца, я за доўгі-доўгі час знайшла чалавекі, да яко-га лягла маё сарца.

Яны пахадзілі лічце колькі часу па лу-зе, падышлі да ракі і пастаялі крыху на беразе, сочаць, як узніскае і гойдаецца над вадой белавата пара. Але ў разуме ўжо не закраліся таго, аб чым толькі што га-варылі і што патрабавала янасці. Абое бядзілі і знорок пабігвалі яе — нахалі яна акрэсліла як-небудзь пазней, ці варта спрымацца!.. Калі яны вярнуліся ў брыгад-ны стай, Зося, пакадаўшы яму «да-рачана», пайшла ў будан, дзе нававалі жанчыны, а ён, пакатуючы ад залоціні самота сабе, на сваю натуру з яе залі-шней уражліваасцю, — да Лукі Ягубавіча. У наваколлі ўжо стаяла поўная цішыня; ка-стры пацхулі, ветрык дзе-ні-дзе раздым-ваў вуголка. Цэмура пацхуцела, і хала-док з ракі стаў пранізіваць. Блізка было світанне.



З ранку і да пазняга вечара тры вялікія павільныя ў Цэнтральным парку культуры і адпачынку імя Горкага запоўнены на-ведальнікамі: тут і моладзь, і старыя, і дзедкі, Міжнародная выстаўка — з'ява на-дзвычайна цікавая. Мянняюцца краіны, якія размешчаны строга па алфавіту, мяняюцца фармы, адзенні. Розныя школы, розныя напрамкі, рознае разуменне годнасці і пры-значэння мастака.

Звыш 4.500 работ маладых маста-коў — прадстаўнікоў 52 краін экспануюцца на выстаўцы.

Агульнае ўражанне ад выстаўкі светлае, радаснае. На поўную сілу гукаць маладыя галасы майстроў выяўленчага і прыклад-нага мастацтва. Многія з іх атрымалі пры-жанне і любоў свайго народа. І не толькі за прафесійную таласць і майстэр-ства, а галоўным чынам за сваю блізка-сць да народа, за тое, што ўсімі сродка-мі мастацтва, шырока і шматгранна адлю-строўваючы яны жыццё свайго народа, яго барацьбу за свабоду і шчасце. Высока-роўным тэмам дружбы, міру і працы, тэ-мам барацьбы за свабоду і незалежнасць і прысвечана большасць работ зарубешнай моладзі.

Першымі паказваюць свае дасягненні албанцы. Вось скульптура напшынальнага героя Скандэрга. Крыху далей — яр-кія мастацкія Додамаса Ангеліна «Вяр-танне партызана», Нельга працісць безваж-на каля работ Фату Мітах «Непако-раны». Бачыш-заканавані ў кайданы чала-века, твар яго мужны, валамы, у вачах — лютае нянысць да ворагаў. Такога не-скасць і не зломіць ніякіх турмы. У гэтай скульптуры надзвычай пераканалі-на і вобразна раскрываецца душа албан-скага народа — яго прага да волі, шчасця, яго мужнасць і вынослівасць.

Цікавыя палотны экспанавалі балгар-скія мастакі. Заўсёды імявалі народна ка-ля карыны Маргарыты Злацэвай «Нацыяна-лізацыя». Раскошны кабинет, відэль фабры-канта ці заводскага. За пільмовым сталом сядзяць цяпер іншыя гаспадары — рабо-чыя. Іх твары высокародныя, добрыя, шчырыя. Надзвычай добра выпісаны мас-такот прадстаўнікі варажка лагера. Мо-цнае ўражанне пакідае гаспадары, у погля-дзе якой чытаеш стэрты нянысці да ра-бочых і бясцілыя перад імі. Таксама ка-ларытная фігура самога гаспадары — фа-брыканта. Далей кампазіцыйнае вырашэн-не карціны. У кожнай дэталі адчуваецца тонкі густ і добрая прафесійная падры-тоўка. Наогул уся карціна прамінястая, светлая, яна сьвярджае прыход новых га-спадароў жыцця — рабочых, сялян, пра-павітымі рукамі якіх здабыты ўсе багачыне на зямлі.

Маладое мастацтва Мексікі карыстаецца асаблівай павягай у наведвальнікаў вы-

Францішак БАГУШЭВІЧ

ЗАПАВЕТ

«Эстамант» («Запавет») напісаны Ф. Багушэвічам на-польску ў 1893 г. У друку ён з'яўляецца ўпершыню. Верш ці-кавы сваімі дэмакратычнымі матывамі і поглядамі паста на свой жыццёвы шлях, усупланы асцокамі і цярпямі. Копія з рукапісу, з якой зроблены пераклад, зна-ходзіцца ў бібліятэцы Літоўскай акадэміі навук у Вільнюсе.

С. МАЙХРОВІЧ.

Пад рукой — папера і чарніца, Запавет злажыць яшчэ ў сіце. Снежань, 93-га года, 12-я, пасля заходу.

Здаўна вядома, лёс чалавека — Гэта смерць дабрадзея справеку. Аб сабе хаць пакаіцца памыць, Перш чым растацца з вамі, Выязьваю волю я прытомна, Кожны з вас няхай яе запамінаць.

Як памру, зробіце ўчынікі, Добрая справеку памінікі. Прынясе Міхал бутлю «венжына», Вытвар-жа з ядоўцу майго «джыну», Генрых вядзёра мёду «Заглюбю», Старшыня — той старкі для жалобы... А ты, мой каханы Сумароча, Ты з мной заўсёды разам крочюць, Дык зрабі сваёй дружбы доказ: Нахай усе купаюцца ў крушоне, Памыняць хай яны аб майм згоце. Піва прыязе Адаўс наразе, Чылядзь першай хай мае на ўвазе. Хай яна таксама скарыстае І пюком мяне хоць памінае!..

Закусь есці розную пры трупе — Вельмі нездарова і наг! глупа. Ядуць, праўда, рысуюць кажу, Толькі звычай гэты не з машы; А вось «спрытцы», што жыве вечно, «Спірыту» патрэбны тут баспрэчна...

Трэба думаць і аб гарытэры. Не магу-ж яжыць на ўдаснай скуры, Як таварны голы ў ласі... Дык вольна на доках прыяні, Нахай ласць Міхал мае камізілку, Тую, што насяў сам у надзельку, Туды прынясе Адальф мой мілы, Нававіш-ж падораш Струмілы. Разбылют... галешы дасць на ногі, Грошы Генрых сыне на дарогу, Аферы фрак Адаўс брацішчу, А з паперы пашыце машышчу.

Яе чылядзь можа зробіць дома, Сама носіць такія-ж, вядома, Ты «Арыстакрат» — вянчок убранны, Як забавіць каханцы каханым, Мне палорыш, які доказ, што помніш. Згода? Арнамент любіш скромны? «Архідзі» — з гэтае часны

Вы скавіце ўсё для лепшай дамавіны! Мой вянчок зусім мае быць простым, Спілье яго я з шыпаў, пераўж вострых.

Аб труне... не трэба думаць наразе, Яе ўжо сабе я прыпасіла, Ведаў, смерць прыдзе позні ці рана, Футурал купіў ад фартэпьяна, Я набуў яго на аукцыёне, Мецца хопіць мне ляжаць па згоце... Каб былі памінікі, як па другу, Нахай Белы мне зробіць паслугу, І баучулка піва, брат мілы, Хай паставіць на сваёй магіле...

Потым скажы хай кожны прамову, За маё няхай вып'е здароўе. І вяртайцеся з песняй да хаты, Et nihil не трэба больш мяне кратаць, З польскай мовы пераклаў М. Машара.

НОВЫЯ КІНОФІЛЬМЫ

Экранізаваны раман

Два гады таму назад пра прапанове Сусветнага Савета Міру ўсё прагрэсіўнае чалавецтва адначала змяняльна-ную дату — 350 год з дня нараджэн-ня неўміручай кнігі іспанскага пісь-менніка Сервантэса «Дон-Кіхота».

Багаты змест рамана, жыццёнасць і прывабнасць асноўных героўў даўно ўжо выклікалі імкненне па-мастацку ўвасобіць яго ў жываціцу, драматыркі, оперным мастацтве. Сёлета ён атрымаў жыццё і на экране: кіностудыя «Лен-фільм» стварыла па раману Сервантэ-са каларовы шырокаэкранны фільм. Сцяпанавіч кінокарціны напісаў Е. Шварц, пастапоўку яе ажыццявіў кі-норажысёр Г. Коцінцэў. Стваральнікі фільма паспяхова справіліся з экрані-зацый літаратурнага твора. Яны ўме-ла выбралі з рамана тыя эпізоды, у якіх з найбольшай яркасцю раскры-тацца асноўныя сэнс твора.

Падзвігі «Рыцара журботнага вобра-за» і яго саратніка Санчо Панса адбы-ваюцца на шырокім фоне Іспаніі XVII стагоддзя, калі, па выказванні Маркса і Энгельса, «свабода Іспаніі знікла... але навакол ліліся патокі золата, аві-нелі мечы і залезна гарала зарва па-кастроў інквізіцыі». Перад намі на экра-не — убогія хаціны сялян, брудныя дзедзюкі дзяды, раскоша палацаў іспан-скіх арыстакратаў і сухая, кампаніяст-касільская зямля.

На гэтым фоне асабліва яркім кан-трастам выступае высокая худая фігу-ра ідальго на такім-жа худым кані Ра-сініце. У выражэнні выкананні арты-ста Н. Чаркасава перад намі нібы на-вава ажыў Дон-Кіхот.

Перад выканаўцам гэтай ролі стал-ла цяжка задача. Складанасць яе за-ключалася ў тым, каб перадаць у ар-ганічным адзістве сур'езнае і смеш-нае, трагічнае і камічнае, неразумнае і разузнае. Смех праз сабе... І Н. Чар-касаў па-спраўдному зразумеў і до-бра раскрыў гэтую складаную сутнасць вобраза. З вялікай цеплынёй стаціцца глядаць да гэтага добрага, высокародна-га і ў той-жа час смешнага і вяртага жалеу рыцара. Усёды герой імкнецца на дапамогу, дзе пацхуе плач і стогі. Ён абаране беднага пастушка Андра-са, згога бяспітна б'е гаспадар, да-памагае катаржнікам пазабавіцца ланцу-чю. Але вельмі бездапаможная і не-разумная аф абарона, таму Дон-Кіхот цярпіць пабоі, насмешкі нават ад тых, за каго заступаецца. Усе падзвігі ім-робіцца ў імя добра і справядлівасці.

У сваёй неспасіванай барацьбе Дон-Кіхот не зрабіў ніводнага ўчынка, які прыне-б бы відзючыны карысныя выні-